

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านน้อยกุดค้ำ หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางจิตต์โสภณ พลวัน : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านน้อยกุดคด้า หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. วรพจน์ สุทธิสัย, 200 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีเนื้อหาเป็นการรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน
น้อยกุดคด้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน การบริหารงานกองทุน
สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของราษฎร ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้อยกุดคด้าตามตัวชี้วัดที่
กองทุนและชุมชนเมืองกำหนด ปัจจัยช่วยผลักดันให้กองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จ ตลอดจน
ผลกระทบต่อการพัฒนาชนบท เศรษฐกิจสังคมในหมู่บ้าน

จากการศึกษา พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม มีความเข้าใจถึง
วัตถุประสงค์ของระเบียบกองทุน ในเกณฑ์ดี และสามารถถ่ายทอดสื่อเกี่ยวกับกองทุน มีการบริหาร
จัดการอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน ช่วยส่งเสริมผู้กู้แต่ละราย มีเงินทุนประกอบ
อาชีพ สร้างรายได้ มีสถานภาพชีวิตที่ดีขึ้น กองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายของรัฐที่เน้นการกระจาย
อำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อ
พัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อสร้างศักยภาพ
ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้ง
เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของหมู่บ้าน รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม
ของหมู่บ้านในอนาคต

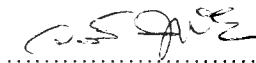
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

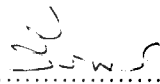
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. วรพงษ์ สุทธิสัย)

กรรมการสอบ

(อาจารย์วีรพงษ์ พลนกรกิจ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา
การจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานศึกษา อาทิเช่น อาจารย์ ดร. วรพจน์ สุทธิสัย อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. องค์กร อินทร์มพรรย์ รองศาสตราจารย์ ดร. ไทย ทิพย์สุวรรณกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำ ปรึกษาทางด้านวิชาการ นายอำเภอ พัฒนาการ อำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เกษตรอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ป่าไม้ อำเภอ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเสมา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้านที่ให้ ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ ท้ายนี้ขอ กราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา รวมทั้งสามเณรและลูกที่น่ายกเป็นผู้ให้กำลังใจ จนทำให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในชีวิต

จิตต์โสภณ พลวัน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	
หน้าอำนวยการ	
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญ	
สารบัญแผนภาพ	
สารบัญตาราง	
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีดำเนินการ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 ปรัชญาวัฒนธรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
1. นโยบาย หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	7
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	10
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	19
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	20
5. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน “บ้านน้อยกุดดล้า”	21
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	24
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบ “ซิฟพีโมเดล”	26
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง	28
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ	29

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 แสดงรูปแบบ CIPP Model	3
แผนภาพที่ 2 แสดงแบบจำลองรายการประเมินของ Stufflebeam	26
แผนภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและ การตัดสินใจของ Stufflebeam	27
แผนภาพที่ 4 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง	37

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างบ้านน้อยกุศคล้ำ	40
ตารางที่ 3 แสดงตัวแปรและตัวชี้วัด	40 - 44
ตารางที่ 4 แสดงปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ	45 - 46
ตารางที่ 5 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มอายุ 1 วัน ถึง 60 ปี ขึ้นไป	63
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนรายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน : ปี่ : ครอบครัว	65

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการประกอบอาชีพ การดำรงอยู่ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศ ให้รอดพ้นจากวิกฤตที่เกิดขึ้นทำให้รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี มีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักที่ใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจน รวดเร็วและช่วยลดปัญหาความยากจนนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท ในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียนเป็นการสร้างงานและกระจายโอกาสแก่ชีวิตของประชาชน โดยมีปรัชญา คือ การเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น “ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการชุมชนด้วยคุณค่าภูมิปัญญาของตนเอง ” มีการถือหลักการเชื่อมโยงกับเครือข่ายโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และ เป็นการกระจายอำนาจในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐานบนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการให้โอกาสแก่หมู่บ้านและชุมชนเมืองสร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนอย่างยั่งยืน สำหรับการลงทุนเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการสร้างงาน พัฒนาอาชีพ การลงทุนร่วมกับวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อสร้างเศรษฐกิจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันกับวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน รับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน จึงมีการจ้างบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลโครงการ ซึ่งเป็นเครื่องมือชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนในด้านเศรษฐกิจสังคมและการพึ่งพาตนเอง และการค้นหา

ศักยภาพของหมู่บ้านกับอนาคตของกองทุนเงินล้านในระยะหลังจากที่รัฐดำเนินโครงการในรอบ 1 ปี จึงมีการรายงานผลความก้าวหน้าของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านน้อยกุดคล้า หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาว่ากองทุนหมู่บ้าน ช่วยให้ประชาชนบ้านน้อยกุดคล้าสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง สิ่งเหล่านี้สะท้อนความคิดเห็นของหมู่บ้านได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลที่ได้ออกไปใช้ในการวางแผนพัฒนาระดับประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง
3. เพื่อศึกษาเครือข่ายภาคีระหว่างชุมชนหมู่บ้าน
4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้านน้อยกุดคล้า และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่กองทุนและชุมชนเมืองกำหนด

กรอบความคิดทฤษฎี

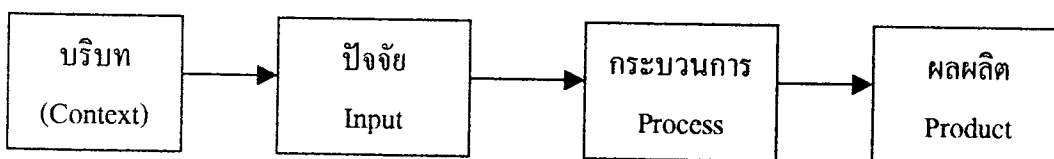
กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้า หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา นั้นใช้การประเมินแบบความคิดเชิงระบบ (System Model) ซิปป์โมเดล (Cipp Model) เป็นรูปแบบการประเมินโครงการที่สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ใช้เสนอเพื่อเป็นกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ

C : Context Evaluation การประเมินสิ่งแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็น ปัญหาและความเหมาะสมของของเป้าหมายโครงการ

I : Input Evaluation การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

P : Process Evaluation การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูล ในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไป มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

P : Product Evaluation การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ ดังแผนภาพที่ 1

รูปแบบ Cipp Model ช่วยให้ผู้ประเมินโครงการทราบถึงข้อดีข้อบกพร่องและประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติจึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง

วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านน้อยกุดค้อ มีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้เข้าใจ
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดค้อ
3. เก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาเป้าหมายและสภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดค้อ หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา แล้วเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บจากการสำรวจวิจัยพื้นฐานจากการปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้าน เช่น บริบทชุมชนต่าง ๆ สภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตของชาวบ้านน้อยกุดค้อ
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือบทความต่าง ๆ ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การเก็บข้อมูล โดยวิธีสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกผู้กู้ และสมาชิกผู้ไม่ได้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องตามแบบรายงาน บร.1-12 รายละเอียดของการเก็บข้อมูลของแต่ละแบบรายงาน มีดังต่อไปนี้

บร. 1 คือ แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน คือ แบบเก็บข้อมูลขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้ก่อนแล้ว (ข้อมูลทุติยภูมิ) ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน แบบประมวลผลและเทียบเป้าหมายข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน ราษฎรหมู่บ้าน เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลหมู่บ้าน แผนที่หมู่บ้าน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พัฒนาการอำเภอหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่มีข้อมูลหมู่บ้าน นอกจากนี้ข้อมูลแบบรายงาน บร. 1 ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน พระภิกษุ ผู้สูงอายุของหมู่บ้าน ฯลฯ โดยใช้หลักการสังเกต

บร. 2 คือ แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน สัมภาษณ์ตามครัวเรือนโดยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ 50% ของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งบ้านน้อยกุดคด้า มี 105 ครัวเรือน ดังนี้ จึงแยกการเก็บข้อมูลตามสัดส่วนของกลุ่มครัวเรือน ที่ตั้งอยู่หนาแน่นในหมู่บ้านน้อยกุดคด้า

บร. 3 คือ แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือนเป็นแบบรายงาน บร. ที่ใช้สัมภาษณ์ กรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน เพื่อแสดงผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ในแต่ละเดือน เพื่อแสดงถึงรายละเอียดข้อมูล เช่น ปัญหาการบริหารกองทุน ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกองทุน ปัญหาของกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุน และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อต้องการให้ทราบปัญหา และนำไปสู่หนทางแห่งการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

บร. 5 คือ แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดประชุมโดยเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้านละ 2 คน

บร. 6 คือ แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการจัดเสวนาเป็นกลุ่ม ๆ เป็นระยะตามตารางปฏิบัติการ โดยจัดประชุมประเภทผู้กู้ตามกลุ่มอาชีพ

บร. 7 คือ แบบรายงานผลการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนเป็นแบบสรุปผลของ บร. 2

บร. 8 คือ โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SME) เป็นการรายงานโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของแต่ละหมู่บ้าน โดยจัดทำแผนงานโครงการ ร่วมกันทุกหมู่บ้านในตำบล เพื่อนำไปสู่การจัดเวทีประชาคมตำบล เพื่อทำประชาพิจารณ์ว่าในตำบลจะเสนอโครงการทำผลิตภัณฑ์ประเภทใด

บร. 9 คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์กรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนฯ และประชาชนที่ไม่ใช่สมาชิกกองทุนฯ ประมาณ 50% ของในหัวข้อ

- กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนหมู่บ้านและระเบียบกองทุน สมาชิกกองทุนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างไร ใครมาสนับสนุนบ้าง
- ทัศนคติที่มีต่อการติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ ว่าคิดอย่างไร เห็นด้วย

หรือไม่กับการติดตาม การติดตามมีประโยชน์หรือไม่

- สัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านถึงทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บร. 10 คือ แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้านใช้เป็นการจัดเวทีสัมมนาสรุปบทเรียนระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล หรือเป็นแบบสรุปของแบบรายงาน บร. 5 , บร. 6

บร. 11 คือ แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์สมาชิกทุกรายที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

บร. 12 คือ การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บท ใช้ประกอบการวิเคราะห์เพื่อจัดทำโครงการฯ โดยเชิญตัวแทนหมู่บ้านกลุ่มของสมาชิกผู้กู้ พัฒนาการประจำตำบล คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ฝ่ายต่าง ๆ เพื่อร่วมระดมสมองสามารถเสนอทิศทางการความเป็นไปได้ของชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วิธีเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ โดยใช้แบบรายงาน (บร.) เป็นเครื่องมือช่วยในการทำสารนิพนธ์ตามระเบียบ วิธีทำสารนิพนธ์เชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ เป็นการพูดคุยในลักษณะที่ไม่เป็นทางการระหว่างผู้ทำสารนิพนธ์ และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนบ้านน้อยบุคคลที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุน โดยมีการกำหนดหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป

การจัดระบบและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison Analysis)

1. การจัดระบบข้อมูลโดยยึดวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
2. การจัดระบบข้อมูลโดยใช้ข้อมูลกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกผู้กู้และสมาชิกผู้ไม่ได้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ประชาชน และผู้นำชุมชนทั่วไป ตามแบบรายงาน บร. 1 - 12
3. การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการตีความหมายใช้เหตุและผลประกอบ
4. การใช้รูปแบบประเมินชีพม์โมเดลวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจที่เหมาะสม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การติดตาม ส่งเสริมการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ คาดว่าน่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ให้ทราบกระบวนการของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน บรรลุมิติวัตถุประสงค์ 5 ข้อของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล
2. ให้ทราบถึงปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่ส่งผล และจัดขบวนการบรรลุเป้าหมายกองทุนบ้านน้อยกุดค้อ
3. ให้ทราบถึงหมู่บ้าน / ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในอันที่จะพัฒนาหมู่บ้านน้อยกุดค้อให้เป็นหมู่บ้านที่พึ่งตนเองได้และมีความเข้มแข็ง
4. ให้ทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชนบ้านน้อยกุดค้อ ตามตัวชี้วัดที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

บทที่ 2

ปริทัศน์วรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง กับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา : บ้านน้อยกุคค้ำ หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ตามลำดับดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการแบบซีพีพีโมเดล (CIPP Model)
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

1. นโยบาย หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.1 นโยบาย

นโยบายสำคัญเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภา ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้าน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครอบครัว การควบคุม ดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านกองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
- 3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านชุมชนเมือง เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน
- 4) การติดตามประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) ส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน ให้มีคณะที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดและคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับ และประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้
- 9) รายงานผลการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรครวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- 10) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. สำนักงานมีอำนาจหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ และคณะกรรมการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน ประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องพิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุนและดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2, 3 และที่ 4) พ.ศ. 2544

ได้มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นดังนี้

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 27 เมษายน 2544

ให้ยกเลิกความในข้อสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน ”

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2544

จากที่มีการตราพระราชกฤษฎีกากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2544 ขึ้น จึงต้องมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้สอดคล้องกัน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ” และคำว่า “ กองทุน ” ข้อ 4 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ กองทุน ” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2544

“ กองทุนหมู่บ้าน ” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองแล้วแต่กรณี

2) ให้ยกเลิกความในข้อ 10 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบายหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนของกองทุนและหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินกองทุนให้แก่กองทุนหมู่บ้าน
  - 3) กำหนดแผนงานและออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือ คำสั่งเกี่ยวกับการจัดตั้งการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน การเลิกหรือรวมกองทุนหมู่บ้านและวิธีการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
  - 4) ออกระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก รวมทั้งหลักเกณฑ์ และวิธีการนำเงินมาลงทุนในกองทุนหมู่บ้านของสมาชิก
  - 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการคัดเลือกสมาชิก คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามวาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งอำนาจหน้าที่และการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
  - 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การเก็บรักษาเงินและการจ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้าน
  - 7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อดำเนินการแทนคณะกรรมการ
  - 8) ออกระเบียบเกี่ยวกับการประชุมของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน
  - 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรืออาจขอให้คณะรัฐมนตรี มีมติให้พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้
- 10) ติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน ให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- 11) ออกระเบียบ ข้อบังคับประกาศและคำสั่งอื่น ๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งนี้
- 12) ปฏิบัติการอื่นใดตามระเบียบนี้ หรือ ตามกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ”

2.3 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2544

ได้มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นดังนี้

1) ให้ยกเลิกความในข้อ 6 วรรคแรกของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรีหรือผู้ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่มอบ เป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขาธิการ ”

2.4 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2544

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ได้กำหนดระเบียบดังกล่าวขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขระเบียบฯ ตามข้อ 2.1 (4) ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นดังนี้

1) ให้ยกเลิกความในข้อ 16 วรรคหนึ่ง แห่งคณะกรรมการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 “ ให้ตั้งกองทุนแต่ละกองทุนจำนวนสิบห้าคน ประกอบด้วยกรรมการซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเอง โดยสมาชิกซึ่งกรรมการดังกล่าว เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชน ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 17 ”

2) ให้ยกเลิกความในข้อ 41 วรรคหนึ่ง แห่งคณะกรรมการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุม หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการชี้แจง ทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อม และดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุน จากผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 17 โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ เป็นผู้ให้คำปรึกษา ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม ”

2.5 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2544

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้กำหนดระเบียบดังกล่าวขึ้น เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ระเบียบฯ มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นดังนี้

1) ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “ กองทุน ” และ “ ผู้แทนครัวเรือน ” ในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ กองทุน ” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้าน หรือ กองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณีตามระเบียบนี้

2) ให้ยกเลิกความในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ข้อ 3 ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบห้าคน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก จากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารกองทุน เป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 17

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนนั้นควรคำนึงถึงจำนวนกรรมการชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกกรรมการกองทุนนั้น ให้คณะกรรมการกองทุนออกระเบียบข้อบังคับกองทุนตามมติของที่ประชุมสมาชิก โดยให้คำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรมและจารีตประเพณี ของแต่หมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ”

ข้อ 6 ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็นข้อ 18 ทวิ

“ ข้อ 18 ทวิในกรณีกองทุนใดไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากโดยสภาพข้อเท็จจริงสุดวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้คณะกรรมการ

กองทุนรายงานปัญหาและเสนอระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาต่อคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเพื่อพิจารณา

กรณีที่คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติเห็นชอบ กับระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนเสนอตามวรรคแรก ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบและใช้เป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับกองทุนนั้นเป็นรายกรณี

ในกรณีที่คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติไม่เห็นชอบ กับระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนเสนอตามวรรคแรก ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเรียกประชุมคณะกรรมการกองทุนนั้นภายในระยะเวลาสามสิบวัน เพื่อแจ้งผลการพิจารณาและร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขปัญหาให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาหกสิบ วันนับแต่วันประชุมครั้งแรก

ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด รายงานผลการประชุมตามวรรคสามให้คณะกรรมการพิจารณาภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ครบตามวรรคสาม และให้คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด ”

ข้อ 7 ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 37 ทวิ

“ ข้อ 37 ทวิ กรณีที่บทบัญญัติตามความในหมวดนี้ขัดหรือแย้งกับหลักศาสนาของสมาชิกกองทุน ให้คณะกรรมการกองทุนสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ และรูปแบบในการใช้ประโยชน์จากเงินกองทุน และการกำหนดผลตอบแทนใช้คืนกองทุน ให้สอดคล้องกับหลักศาสนานั้นได้ ”

ข้อ 8 ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 45 ทวิ

“ ข้อ 45 ทวิ ในระยะเริ่มแรก หากประธานกรรมการยังไม่แต่งตั้งผู้แทนคณะกรรมการหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดตาม ข้อ 14 ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดสามารถดำเนินการเรียกประชุมได้โดยให้ถือว่าครบองค์ประชุมตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ตามข้อ 15 ได้ ”

2.6 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 8 พฤษภาคม 2545

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้กำหนดระเบียบดังกล่าวขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ระเบียบฯ มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นดังนี้

ข้อ 1 ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ บัญชีกองทุนหมู่บ้าน ” และคำว่า “ บัญชีเงินสะสม ” ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

“ บัญชีกองทุนหมู่บ้าน ” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง) หรือ บัญชีที่ 1 ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล

“ บัญชีเงินสะสม ” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง) หรือบัญชี 2 ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่นนอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล

ข้อ 2 ให้ยกเลิกความในข้อ 14 วรรคแรก แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ข้อ 14 ให้มีคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ปลัดจังหวัด เป็นรองประธาน ผู้แทนคณะกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งจากประธานกรรมการ และผู้แทนหน่วยงานระดับจังหวัด ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คลังจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชน จำนวน ห้าคน และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนห้าคน ซึ่งแต่งตั้งโดยประธานกรรมการเป็นอนุกรรมการและพัฒนากิจการจังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ”

ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในข้อ 15 วรรคสอง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ให้มีคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด แต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต เป็นประธานแล้วแต่กรณี ปลัดเทศบาลหรือปลัดเมืองพัทยาแล้วแต่กรณี ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนาหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตแล้วแต่กรณี คลังจังหวัด ณ อำเภอ หรือหัวหน้าฝ่ายการคลังแล้วแต่กรณี ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชน และอื่น ๆ จำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคนแต่ไม่เกินเก้าคน เป็นอนุกรรมการ และพัฒนากิจการอำเภอ หรือหัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนเขตแล้วแต่กรณี เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ”

ข้อ 4 ให้ยกเลิกความในข้อ 18 ทวิ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ในกรณีกองทุนใดไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากโดยสภาพข้อเท็จจริงสุดวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้คณะกรรมการกองทุน

รายงานปัญหาและเสนอระเบียบปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ พิจารณา และนำเสนอคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและ ประกาศใช้เป็นราชกรณี ต่อไป”

ข้อ 5 ให้ยกเลิกความในข้อ 31 ทวิ วรรคสาม

ข้อ 6 ให้เพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อ 31 ทวิ

“ ภายใต้บังคับแห่งข้อ 31 ทวิ การอนุมัติเงินกู้หรือเงินยืมฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุน อนุมัติเงินกู้รายหนึ่งจำนวนไม่เกินสองหมื่นบาท จากเงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลหรือบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) ไปใช้จ่ายเพื่อการฉุกเฉิน หรือจำเป็นเร่งด่วน โดยกองทุนหมู่บ้านสามารถเบิกเงินฉุกเฉิน จากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) มาเก็บรักษาไว้เป็นเงินสดตามระเบียบข้อบังคับ หรือข้อกำหนดของกองทุน โดยวงเงินที่เก็บรักษาประจำวัน จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุม ซึ่งมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของสมาชิกทั้งหมด ”

ข้อ 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ 34 ทวิ

“ ข้อ 34 ทวิ ให้คณะกรรมการกองทุนเก็บรักษา หรือเบิกจ่ายดอกเบี้ย หรือ เงินตอบแทนจากผลกำไร ตามเงื่อนไขและวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ดอกเบี้ยและเงินตอบแทนจากผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการนำเงินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชี 1) ไปให้สมาชิกกู้ หรือยืมไปลงทุน หรือเพื่อการฉุกเฉินจะต้องนำเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชี 1)

(2) ให้ กองทุน จัดทำงบดุล และงบกำไรขาดทุน ทุกหกเดือน เพื่อจะได้รับทราบผลประกอบการของกองทุนโดยรวม

(3) ให้เบิกจ่ายเงินดอกเบี้ย หรือ เงินตอบแทนจากผลกำไรสะสมขึ้นมา หรือ นำไปใช้จ่าย และจัดสรรตามเงื่อนไข หรือระเบียบของแต่ละกองทุนได้กำหนดขึ้น

(4) ให้คณะกรรมการกองทุนทำหลักฐานการเบิกถอนดอกเบี้ย หรือ เงินตอบแทนจากผลกำไรจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชี 1) รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการเบิกถอน พร้อมหลักฐานแล้วปิดประกาศให้สมาชิกกองทุนได้รับทราบ และตรวจสอบ ณ ที่ทำการกองทุน

ข้อ 8 ให้ยกเลิกความในข้อ 35 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ ว่าด้วยจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ข้อ 35 การกำหนดระยะเวลาชำระเงินกู้ หรือ เงินยืม ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือเงินยืม พร้อม

เงินตอบแทนจากผลกำไร ให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา ให้กระทำได้ในกรณีใด กรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกที่ประสงค์จะชำระเงินกู้ หรือเงินยืมทุกประเภท ต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืมทุกประเภท กับคณะกรรมการกองทุน เพื่อตรวจสอบเงินสด (เงินสดพร้อมดอกเบี้ย หรือเงินยืม หรือเงินตอบแทนจากผลกำไร) ที่จะต้องส่งชำระคืน

คณะกรรมการกองทุนจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืมทุกประเภท ของสมาชิกให้กับสมาชิก จำนวน สาม ฉบับ

สมาชิก นำเงิน (เงินสดพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ไปฝากเข้าบัญชีออมทรัพย์ของสมาชิก พร้อมทำหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) มอบไว้กับธนาคารเพื่อให้ธนาคารถอนเงินจำนวนดังกล่าว

ธนาคารถอนเงิน ตามยอดเงิน ซึ่งระบุไว้ในหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) แล้วนำฝากเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชี 1)

เมื่อธนาคารรับเงิน และหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) จากสมาชิกกองทุนแล้ว ให้มอบหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืม (ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2) ให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกนำไปเก็บไว้เป็นหลักฐานหนึ่งฉบับ และนำไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนตามระเบียบ หรือ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน หนึ่งฉบับ เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชี หรือ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนอีกหนึ่งฉบับ (ฉบับที่ 3) ให้ธนาคารจัดเก็บไว้เป็นหลักฐาน หรือ

(2) กองทุน จัดประชุม โดยมีสมาชิกของกองทุนเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เพื่อพิจารณาเลือก หรือมอบหมายให้กรรมการกองทุนตามจำนวนที่เหมาะสมเป็นผู้รวบรวมและรับชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืมทุกประเภท

สมาชิกที่ประสงค์จะชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท ต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินสดพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร กับกรรมการกองทุน

กรรมการกองทุนตามวรรคหนึ่ง รับชำระคืนเงินสดพร้อมดอกเบี้ย หรือเงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร จากสมาชิก พร้อมออกใบเสร็จรับเงิน เพื่อเป็นหลักฐาน แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อ และรายละเอียดของจำนวนเงินที่รับชำระคืนจากสมาชิกส่งมอบให้ธนาคาร

เมื่อธนาคารได้รับเงิน และ รายละเอียดตามวรรคสาม จากกรรมการกองทุน ให้ธนาคารนำเงินฝากเข้าบัญชีของผู้กู้ หรือผู้ยืมเป็นรายตัว แล้วให้ถอนเงินตามจำนวนที่นำฝากเข้าบัญชีรายตัวของผู้กู้ หรือ ผู้ยืม เข้าบัญชีของหมู่บ้าน (บัญชี 1) ”

ข้อ 8 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ 41 ทวิ

“ข้อ 41 ทวิ หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่ยังไม่สามารถจัดประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามข้อ 41 ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอดำเนินการตามลำดับดังนี้

(1) ตำรวจจำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่อยู่อาศัยจริงว่าเป็นจำนวน เท่าใด และเมื่อทราบจำนวนตามข้อเท็จจริง ให้ใช้จำนวนครัวเรือนตามข้อเท็จจริงเป็นฐานในการคิดคำนวณจำนวนของสามในสี่ของครัวเรือน

(2) เมื่อตำรวจข้อเท็จจริงของครัวเรือนแล้ว ให้จัดประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านและดำเนินการจัดประชุมครั้งแรก มีจำนวนครัวเรือนมาไม่ครบสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ให้ดำเนินการจัดประชุมเป็นครั้งที่สอง อีกครั้งหนึ่ง และเมื่อจัดประชุมเป็นครั้งที่สองแล้ว จำนวนผู้แทนครัวเรือนยังไม่ครบตามกำหนด ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. ทำการสำรวจความจำเป็นของผู้แทนครัวเรือนเป็นรายครัวเรือนว่ามีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านหรือไม่

ข. เมื่อดำเนินการสำรวจความจำเป็นของผู้แทนครัวเรือนเสร็จสิ้นแล้วให้ดำเนินการประชุม เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านเป็นครั้งที่สาม โดยเรียกประชุมผู้แทนเฉพาะครัวเรือนที่มีความจำเป็นเข้าร่วมประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมครั้งที่สาม จะต้องไม่น้อยกว่าการประชุมทั้งสองครั้งที่ผ่านมา และจะต้องมีผู้แทนครัวเรือนที่แสดงความจำเป็นเข้าร่วมประชุมจำนวน ไม่น้อยกว่าสามในสี่

(3) หลังจากที่ได้ดำเนินการประชุมครั้งที่สามเสร็จเรียบร้อยแล้วให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ รวบรวมเอกสารอันประกอบไปด้วย

ก. บัญชีรายชื่อความจำเป็นของผู้แทนครัวเรือน

ข. สำเนาบันทึกรายงานการประชุมเวทีชาวบ้าน

ค. แบบติดตามสังเกตการณ์ คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ. 1)

จัดส่งให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบว่าเห็นสมควรให้ถือเป็นการจัดเวทีชาวบ้าน โดยสมบูรณ์หรือไม่ และเมื่อคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด มีมติเห็นชอบ ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบเป็นรายกรณี ต่อไป”

(ดูรายละเอียดภาคผนวก ก.)

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีความสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีหมวด 9 บทเฉพาะกาล ข้อ 41 กล่าวว่า

1. ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการชี้แจงทำความเข้าใจ และเตรียมความพร้อม
2. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่ม องค์กรและประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชน จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน และไม่เกิน 15 คน โดยมีสัดส่วนหญิง - ชาย เท่ากัน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเอง และให้เป็นไปตามมติของเวทีชาวบ้าน
3. วิธีเลือกองค์ประกอบ ให้คำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรมและจารีตประเพณีของแต่ละหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. อำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
5. คุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 5 ข้อ 17 ดังนี้
  - 1) เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกัน เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
  - 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
  - 3) ปฏิบัติตนในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
  - 4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
  - 5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
  - 6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ และความผิดฐานบุกรุก

7) ไม่เคยถูกให้ออกปลดออก หรือไล่ออกจากราชการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรง แก่ราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9) ไม่เป็นคนที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดจากความเป็นจริง กรณีศึกษา : บ้านน้อยกุดคล้า จะต้องมีความพร้อม ดังนี้

1. หมู่บ้าน/ชุมชนมีความพร้อมเบื้องต้นในด้านข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชน
2. ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน/ชุมชน
3. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการจัดทำระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ เช่น การรับสมาชิก การทำทะเบียนสมาชิก การกู้ยืมเงิน การชำระเงินกู้ การทำบัญชี การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสินกองทุนหมู่บ้าน
4. ชาวบ้านในหมู่บ้านมีความสมัครสมานสามัคคีต่อกันเป็นอันดี มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อต่อเด็ก คนชราและผู้ด้อยโอกาส
5. ชาวบ้านมีความพร้อมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีประสบการณ์ในการดำเนินงานกองทุนอื่น ๆ ของหมู่บ้าน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ศูนย์สาธิตเพื่อการผลิตของหมู่บ้าน ฯลฯ ทำให้ทราบปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา การประกันความเสี่ยงภัยในการกู้ การติดตามเงินกู้ และมีแนวความคิดในการจัดสวัสดิการให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านเป็นอย่างดี
6. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้กำหนดแบบ กทบ. 2 เพื่อใช้เป็นแบบประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ มอบหมายให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ทำหน้าที่ประเมินความพร้อมของหมู่บ้านในการรับขึ้นทะเบียน
7. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน “บ้านน้อยกุดคล้า”
คณะกรรมการหมู่บ้านน้อยกุดคล้า สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ได้ประชุมพิจารณาจัดทำระเบียบข้อบังคับ “กองทุนหมู่บ้าน บ้านน้อยกุดคล้า” หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

8. กองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ ตั้งเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2544
9. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ พ.ศ. 2544 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมให้ไว้ ณ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545
  - 1) มีระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 41 ข้อ หนึ่งบทเฉพาะกาล
  - 2) มีคณะกรรมการพิจารณาออกระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านฯ จำนวน 10 คน
  - 3) มีที่ปรึกษา จำนวน 3 คน
  - 4) มีผู้ตรวจสอบบัญชีภายใน จำนวน 2 คน
  - 5) มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 9 คน
  - 6) สถานที่ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 51 หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30170
  - 7) ติดต่อประสานงานสถานที่โทรศัพท์ 0 - 4423 - 9922

5. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน “บ้านน้อยกุดคล้ำ” มีสาระสำคัญดังนี้

5.1 สถานที่ตั้ง ที่ตั้งของกองทุน เลขที่ 51 หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30170 โทรศัพท์ 0 - 4423 - 9922

5.2 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 3) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
  1. เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์
  2. เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
  3. เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
  4. เป็นคนรู้จักสามัคคี

4) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 5 ประการ คือ

1. เป็นคนเก่งใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ
2. เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
3. เป็นคนเก่งงานขยันการงานและมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน
4. เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน
5. เป็นคนชอบช่วยเหลืองานสังคมอย่างสม่ำเสมอ

5.3 แหล่งที่มาของเงินทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- 1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- 2) เงินกู้ยืม
- 3) ดอกผลหรือประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- 4) ค่าธรรมเนียมแรกของการเข้าเป็นสมาชิก
- 5) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- 6) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันใด ๆ

5.4 คุณสมบัติของสมาชิก

- 1) เป็นผู้ที่ทำนาก หรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นระยะเวลาที่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน ขึ้นไป นับถึงวันสมัครเป็นสมาชิก
  - 2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงามมีความรู้ความเข้าใจเห็นชอบด้วยกับหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนในกิจกรรมของกองทุน เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
  - 3) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้มิตเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
  - 4) เป็นผู้ที่มีความอดทน เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้าน
- เป็นสำคัญ

5.5 การสมัครเป็นสมาชิก

- 1) แจ้งความประสงค์สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้ที่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีขึ้นไป และมีคุณสมบัติตามข้อ 6(1)
- 3) สมัครเป็นสมาชิกได้ในลักษณะรายบุคคล / กลุ่ม / องค์กรเอกชน แล้วแต่ความสมัครใจของสมาชิก
- 4) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก

5.6 สมาชิกขาดจากการเป็นสมาชิกของกองทุน ดังต่อไปนี้

- 1) ตาย
- 2) ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออก จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน วิกตจริต จิตพันธ์เพื่อน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- 3) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วมประชุม

4) จงใจฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนหมู่บ้านไม่ว่าด้วยประการใด ๆ

5) นำทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ที่ได้ระบุไว้ใน สัญญากู้ยืมเงิน

5.7 คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

- 1) ต้องเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่น้อยกว่า 2 ปี
- 2) ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
- 3) เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 1 ปี
- 4) เป็นผู้ได้รับมอบหมายด้วยเอกสารจากหัวหน้าครัวเรือน
- 5) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกให้ออก หรือไล่ออกจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

5.8 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- 1) บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับดูแลและจัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนหมู่บ้าน
- 2) รับสมัครสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและจัดทำทะเบียนสมาชิก
- 3) ออกระเบียบข้อบังคับ หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน
- 4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กรรมการกองทุนมอบหมาย

5.9 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ประชุมอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง และต้องมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมอย่างน้อยกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด จึงครบองค์ประชุม

5.10 ประเภทการกู้

สมาชิกสามารถยื่นขอเงินกู้จากคณะกรรมการกองทุน เพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังนี้

- 1) การพัฒนาอาชีพและรายได้
- 2) การสร้างงาน
- 3) การสร้างหรือเพิ่มรายได้
- 4) บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน
- 5) เพื่อส่งเสริมการศึกษา

5.11 วงเงินกู้

ให้แก่สมาชิกรายหนึ่ง ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท (สองหมื่นบาทถ้วน)

5.12 อัตราดอกเบี้ย

- 1) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละหกบาทต่อปี (ร้อยละห้าสิบสตางค์ต่อเดือน)
- 2) ในกรณีผู้คิดสัญญาเงินกู้ต้องเสียเบี้ยปรับในอัตราร้อยละห้าสตางค์ต่อวัน (0.05 บาท) เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุมัติให้ผ่อนผันการชำระหนี้จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

5.13 การจัดสรรดอกเบี้ยเงินกู้ประจำปี

- 1) เป็นเงินทุนสาธารณะ ในอัตราร้อยละสิบห้า
- 2) เป็นเงินประกันความเสี่ยง ในอัตราร้อยละสิบห้า
- 3) เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้กู้ ในอัตราร้อยละสิบ
- 4) เป็นเงินค่าตอบแทนคณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละสามสิบ
- 5) เป็นทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพของประชากรในหมู่บ้านอัตราร้อยละสิบห้า
- 6) เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุน ในอัตราร้อยละสิบห้า

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 เพิ่มเติมข้อความ ข้อ 31 ทวิ ดังนี้

1. สมาชิกประสงค์จะขอกู้เงินกองทุนต้องจัดทำคำขอโดยระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
2. ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่อพิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
3. ข้อ 31 ทวิ

“ ภายใต้บังคับแห่งข้อ 31 ทวิ การอนุมัติเงินกู้หรือเงินยืมฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งจำนวนไม่เกินสองหมื่นบาท จากเงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลหรือบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) ไปใช้จ่ายเพื่อการฉุกเฉิน หรือจำเป็นเร่งด่วน โดยกองทุนหมู่บ้านสามารถเบิกเงินฉุกเฉิน จากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) มาเก็บรักษาไว้เป็นเงินสดตามระเบียบข้อบังคับหรือข้อกำหนดของกองทุนโดยวงเงินที่เก็บรักษาประจำวัน จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมซึ่งมีสมาชิกมาประชุม ไม่น้อยกว่าสามในสี่ของสมาชิกทั้งหมด ”

(ดูรายละเอียดภาคผนวก ข.)

กรณีบ้านน้อยยุคกล้า มีเกณฑ์สำหรับพิจารณาเงินกู้ ดังนี้

1. คุณสมบัติของสมาชิก

- 1) เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นระยะเวลาที่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน ขึ้นไป นับถึงวันสมัครเป็นสมาชิก
- 2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ความเข้าใจเห็นชอบด้วยกับหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- 3) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
- 4) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ให้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- 5) เป็นผู้ที่มีความอดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสำคัญ

2. ประเภทเงินกู้ สมาชิกสามารถยื่นขอเงินกู้จากคณะกรรมการกองทุน เพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังนี้

- 1) การพัฒนาอาชีพและรายได้
- 2) การสร้างงาน
- 3) การสร้างหรือเพิ่มรายได้
- 4) บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน
- 5) เพื่อส่งเสริมการศึกษา

3. การอนุมัติเงินกู้ สมาชิกที่มีความประสงค์ และขอเงินจะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

4. ลักษณะโครงการ สมาชิกสามารถยื่นขอได้ตามข้อ 26 (1)(2)(3)(4)(5) ต้องมีลักษณะและคุณสมบัติ คือ เป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ ในทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

5. วงเงินกู้ตามข้อ 26 (1) (2) (3) (4) และ (5) ให้แก่สมาชิกรายหนึ่ง ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท (สองหมื่นบาทถ้วน)

6. การทำสัญญาเงินกู้ ทุกประเภท ต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในกรณีที่มีสมาชิกเสียชีวิตจะต้องให้คู่สมรส หรือบุตรรับสภาพหนี้

7. หลักประกันเงินกู้ต้องให้สมาชิกจำนวนสองคนเป็นผู้ค้ำประกัน แต่ต้องเป็นสมาชิกต่างครัวเรือน ในกรณีไม่มีสมาชิกค้ำประกัน สมาชิกผู้กู้ยืมใช้หลักทรัพย์สินค้ำประกันได้

8. การชำระเงินกู้ ชำระหนี้สำหรับเงินกู้ไว้ดังต่อไปนี้

1) ให้ผู้กู้ส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายใน 1 ปี โดยให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านชำระหนี้ที่ธนาคารออมสินสาขาสูงเนินด้วยตนเอง แล้วนำหลักฐานการชำระหนี้มามอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2) หากสมาชิกผู้กู้ผิดสัญญา ไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาผู้กู้ ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านกำหนดไว้

9. อัตราดอกเบี้ย

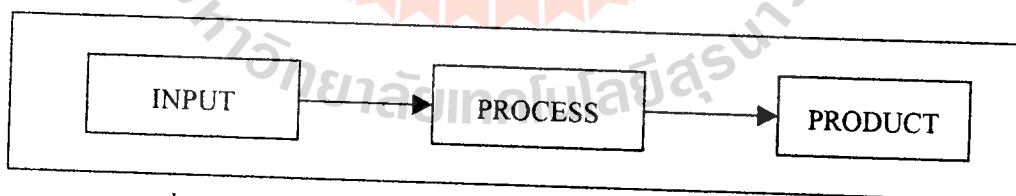
- อัตราดอกเบี้ยเงินกู้อัตราละหกบาทต่อปี (ร้อยละห้าสิบสตางค์ต่อเดือน)
- ในกรณีผู้ผิดสัญญาเงินกู้ต้องเสียเบี้ยปรับในอัตราร้อยละห้าสตางค์ต่อวัน (0.05 บาท) เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุมัติให้ผ่อนผันการชำระหนี้จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบ “ ชิพพ์โมเดล ” (Cipp Model)

รูปแบบการประเมินแบบชิพพ์โมเดล

CIPP Model เป็นแบบจำลองที่ใช้ในการประเมินโครงการเป็นการพิจารณาโครงการที่ถูกประเมินในเชิงระบบ (System Approach) นำเสนอเป็นครั้งแรกโดย Daniel L. Stufflebeam และคณะ ซึ่งแสดงทัศนคติว่าการประเมิน คือ การประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับระบบนั้น ๆ

ดังนั้น ในแบบจำลองของการประเมินของ Stufflebeam จึงมีการประเมิน 4 ประเภท ตามองค์ประกอบของระบบ คือ

แผนภาพที่ 2

CONTEXT

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “ บริบท ” ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

2. การประเมินปัจจัยนำเข้าหรือตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง เพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิตหรือผลงาน (Product Evaluation) การดูประเมินผลผลิต หรือ ผลงานจะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

นอกจากนี้ ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

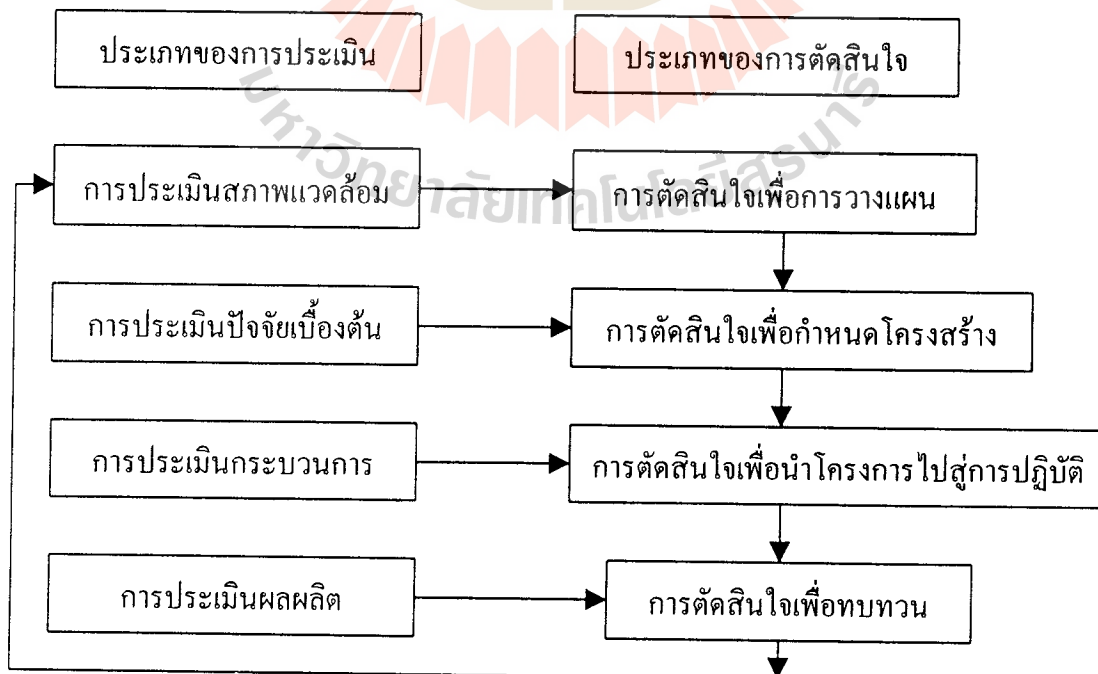
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนด จุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลมากจากปัจจัยเบื้องต้นที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงการของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนิน การให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และสตัฟเฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจดังแผนภูมิที่ 3 (รายละเอียดภาคผนวก จ.)

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม

การนำเอาแบบจำลองชีพชีฟโมเดลไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการสามลักษณะ คือ จัดหาโครงการศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ โครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ นับว่าเป็นแบบจำลองที่เหมาะสมเพราะนักประเมินจะได้ทราบข้อดี ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านน้อย กุศคล้า หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบชีพชีฟโมเดล จะได้กล่าวอย่างละเอียดในบทที่สาม

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับอนุมัติแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักศึกษา ให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้นักศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามปรัชญา “ เศรษฐกิจพอเพียง ” เป็นโครงการที่รัฐบาลต้องใช้งบประมาณมากถึง 74,881 ล้านบาท และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องใช้งบประมาณถึง 5,077,119,790 บาท เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 74,881 กองทุน (หมู่บ้าน 71,364 กองทุน ชุมชนเมือง 3,517 กองทุน) (ชุมชนเมืองในเขตเทศบาล 2456 ชุมชน เขตเมืองพัทยา 16 ชุมชน ในเขต กทม. 1,045 กองทุน) ไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงสนับสนุนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ และให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรีหรือเทียบเท่าทุกสาขาจากสถาบันการศึกษาที่ ก. พ. รับรองคุณวุฒิ และมี

ภูมิสำเนาในท้องถิ่นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ว่างงาน จำนวน 74,881 คน มีรายได้ และศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

รัตนะ บัวสนธ์ ได้สรุป รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล ในหนังสือการประเมินโครงการวิจัยเชิงประเมิน [พีระพล ธนะพานิช, (บรรณาธิการ), 2540 : 113] ดังนี้

รูปแบบการประเมินชีพฟ์โมเดลเป็นรูปแบบนำเสนอโดยสต๊อฟเฟิลบีม ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่อทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยสรุปการประเมินในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการประเมินและตัดสินใจ แสดงให้เห็นว่าการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำกันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการในแต่ละส่วนก็มีวัตถุประสงค์การประเมินต่างกันและก่อให้เกิดกิจกรรมสืบเนื่องจากการประเมินต่างกันตามไปด้วย

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล” ในหนังสือบทความทางการประเมินโครงการ [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544 : 221-234] ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ และแสดงให้เห็นว่ากระบวนการประเมิน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิเคราะห์กิจกรรม และข้อมูลที่จะประเมินเพื่อสนองความต้องการของผู้ตัดสินใจ ขั้นตอนการรวบรวมสารสนเทศที่ต้องการและขั้นตอนการเสนอสารสนเทศให้แก่ผู้ตัดสินใจ

วิธีดังกล่าวนี้ เชื่อว่าการตัดสินใจนั้นจะเป็นไปด้วยความสมเหตุสมผลในการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการประเมินแบบ “ชีพฟ์โมเดล” (CIPP Model) ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย

แบบจำลอง “ชีพฟ์โมเดล” (CIPP Model) ประเมินได้ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

2. การประเมินปัจจัยนำเข้าหรือตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง เพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การประเมินผลผลิตหรือผลงาน (Product Evaluation) การดูประเมินผลผลิตหรือผลงาน จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

นิสา ชูโต ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบซีพีพีโมเดล ในหนังสือการประเมินโครงการ (นิสา ชูโต, 2531 : 18 – 19) ดังนี้ ผู้เสนอแนวความคิด คือ สตีฟเฟิลบีม การประเมินคือ CIPP (Context, Input, Process, Product) เน้นว่า การประเมินเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการ เพื่อหาทางเลือกที่เป็นประโยชน์ เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร สตีฟเฟิลบีม ได้แยกประเภทการตัดสินใจออกเป็น 4 ประเภท คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อวางวัตถุประสงค์ การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อวางกระบวนการ การตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อการควบคุมตัดแปลงขบวนการและการตัดสินใจ เพื่อปรับการตัดสินใจจากผลของโครงการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการประเมินกระบวนการในการจัดทำปฏิบัติโครงการและประเมินผลผลิตที่เกิดจากโครงการ การประเมินประเภทที่ 1 และที่ 4 คือ ผลที่เกิดจากโครงการ ส่วนประเภทที่ 2 และที่ 3 เป็นแนวทางในการจัดทำปฏิบัติ โครงการผู้ประเมินโครงการจะต้องประเมินทั้งผลและแนวทาง คือ ทั้ง 4 ประการ เพื่อนำข้อสรุปเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัดสินใจของผู้บริหาร และจะต้องรู้ก่อนว่า ผู้บริหารจะตัดสินใจเลือกแนวทางเปลี่ยนแปลงไปในทางหนึ่งใน 4 แนวทางที่กล่าวข้างต้น วิธีการที่ใช้ในการประเมินส่วนใหญ่ใช้การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการในสภาพต่าง ๆ ขณะที่โครงการกำลังดำเนินงานอยู่ เพื่อประมวลข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบและทางเลือกต่าง ๆ มาตอบแก่ผู้ตัดสินใจ

แนวคิดการประเมินของ Daniel L. Stufflebeam โดย Stufflebeam ให้ความหมายของการประเมินว่า “ เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่” (กระทรวงศึกษาธิการ , 2543 : 7)

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)

การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ ของโครงการโดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยแก้ไขปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการ

ตัดสินใจการประเมินสภาวะแวดล้อมโดยอาศัยการวินิจฉัยและการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

เป็นการจัดหาข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นมีส่วนให้บรรลุจุดหมายของโครงการหรือไม่ซึ่งจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
2. ยุทธวิธีใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. การได้รับความช่วยเหลือ ช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่ช่วยเหลือ เวลา เงิน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

เมื่อทำแผนการดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำการประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศ สำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

Robert E. Stake ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “ เป็นการบรรยายและการตัดสินใจคุณค่าโครงการทางการศึกษา ซึ่งเน้นเรื่องการบรรยายสิ่งที่ถูกประเมินโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินใจคุณค่า ”

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ได้กล่าวถึงสถานการณ์สาเหตุใหญ่แห่งทุกข์ของคนไทย คือ ทุกข์อันเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี 2540 เป็นภาวะล้มทั้งยืน เพราะขาดความสมดุลในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ต้องหันหน้าเข้าหากัน ร่วมกันแก้ปัญหาที่รุ่มลุ่มขณะนี้ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง การต่อต้านเป็นเรื่องธรรมดาต้องมีขันติและหนักแน่นให้มาก และได้เสนอแนะกลุ่มมือคนไทย ไว้ 4 ประการ คือ

1. ขอให้ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในคุณงามความดี ความเสียสละความเหน็ดเหนื่อยของในหลวง
2. ขอให้ตั้งตนอยู่ในความดีตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง ขยันหมั่นเพียร แสวงหาความรู้ การอดออม ประหยัด ที่พึงสังวร คือ การประหยัดปาก ประหยัดคำ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง และการปฏิบัติตนเพื่อให้ก้าวทันต่อโลก โลกาภิวัตน์
3. ขอให้รู้จักสามัคคี Double Standard เป็นภัยแห่งความแตกแยก ความขัดแย้ง ให้หันหน้าเข้าหากัน
4. ขอให้ระลึกว่าเกิดมาเพื่อทดแทนบุญคุณแผ่นดิน ต้องถือเป็นหน้าที่ ต้องร่วมกันแก้ไข ค่านิยมที่ไม่ถูกต้องให้ยกย่องคนดีเมื่อยากจน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 3)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่ส่งเสริมการเมืองของพลเมือง สิทธิการรวมตัวกันเป็นชุมชน สิทธิของชุมชนในการดูแลทรัพยากรเรียกว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและประชาคม

ยุทธศาสตร์ภูษาคี : การหยายของทีคว่ำ ของ ศ. นพ. ประเวศ วะสี กล่าวว่า การหยายของทีคว่ำคืออะไร ถ้าเราดูสังคมเราที่วิกฤตมาเรื่อย ๆ นี้เป็น “ ตามเหลี่ยมหัวกลับ ” พยายามจะพัฒนาข้างบนมันหนักโดยบ้นทอนข้างล่าง การพัฒนาเศรษฐกิจที่นำไป คือ การไปเอาของคนส่วนใหญ่มาไว้คนที่อยู่ข้างบนอย่างชัดเจน ทรัพยากรวิถีชีวิต วัฒนธรรมไปเอามาหมดทุกอย่างเพื่อมาเติมข้างบนคือกรอยล์ปลาชาติโคราช เมื่อ 7 - 8 ปีก่อนขุดลงมานั้นเพราะมันเติมข้างบนเรื่อย ๆ เลยขุดลงเนื่องจากข้างล่างมันรับไม่ได้ อันนี้แหละ คือ อาหารของสังคมไทยเพราะฉะนั้นต้องหยายมัน ที่จริงการคิดนี้มันง่ายนิดเดียว อะไรที่เติบโตข้างบนได้มากนั้นฐานต้องแข็งแรง ไม่ว่าจะเป็นตึก เป็นพระเจดีย์ เป็นปริมณฑลก็ตามมันต้องสร้างฐาน เราสร้างจากยอดเจดีย์ไม่ได้มันต้องสร้างจากฐานถ้าฐานมันมั่นคงแข็งแรงข้างบนก็จะดีเอง มันก็จะขึ้นได้สูง

(จดหมายข่าว ก้าวทัน ปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน , 1 มกราคม - 31 มีนาคม 2545 : 22)

คณะปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน มีหลักการในการกอบกู้ธรรมาภิบาลของชาติในด้านเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาไปเป็นประเทศที่เป็นปกติทางสังคม ทางสิ่งแวดล้อม ทางสติปัญญาและแตกยอดอ่อน คุณงามความดี เพื่อลูกหลานชาวไทยของเราสืบไป อยู่ 4 ประการ คือ

1. พวกเราอยู่ที่ไหนก็ตามจะต้องทำให้ที่ตรงนั้นอุดมสมบูรณ์ มีอยู่ มีกิน มีความร่มรื่น มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สรุปลงโดยรวม คือ ต้องสร้างต้นทุนชีวิต ต้นทุนสังคมให้เจริญงอกงามไปในทางที่ดีขึ้น

2. พวกเราต้องชวนชายวัยเรียนรู้ปรับเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เรา รู้โจทย์ใหม่ ๆ ปรับโจทย์เก่า ๆ ให้อยู่ในสภาพความพร้อมรับการพัฒนาอย่างกระตือรือร้นโดยการยึดเอาวิถีชีวิตเป็นสรณะ

3. พวกเราจะผูกน้ำใจไมตรีกับเพื่อน ๆ และญาติร่วมหมู่บ้าน เพื่อชักชวนให้มาร่วมสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การขยายผลเมล็ดแห่งความดีงามและศรัทธาลงในผืนแผ่นดินที่ราบสูงอีสาน

4. พวกเราจะสร้างพันธมิตรเครือข่ายในต่างถิ่น ต่างสถาบัน ต่างภูมิภาคที่มีอุดมการณ์เพื่อสร้างสังคมในแนวทางเดียวกันมาผนึกเป็นพลังที่จะช่วยกันกอบกู้ชาติกรรมแผ่นดินแห่งเรา (สุทธินันท์ ประชุมพุดทริชจดหมายข่าว ก้าวทัน ประชาชนชาวบ้านภาคอีสาน , 1 มกราคม - 31 มีนาคม 2545 : 5)

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คืออะไร

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับกองทุน คือ

1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นกองทุนรวมในระดับชาติ เพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ กองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อเริ่มก่อตั้งจะได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนรวมในระดับชาติ หมู่บ้านและชุมชนเมืองละประมาณ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการกันเอง

ความเข้มแข็งของชุมชน

1) ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่มีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดีชุมชน ทุกคนใฝ่เรียนรู้ มุ่งพัฒนาตนเอง ให้มีพลังความคิด พลังปัญญา เพื่อการพึ่งตนเองในทุกด้าน รู้จักวางแผนจัดการทรัพยากร แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพ มีสันติสุข และมีคุณธรรมนำชีวิต

2) ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนเรียนรู้ เป็นที่รู้จักการจัดการ เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณและเป็นชุมชนมีสันติภาพ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็ง การจัดการองค์กรและบริหารจัดการ ทุน มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง เครือข่ายความร่วมมือและการยอมรับจากสังคมภายนอก

3) กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ทิศทางทรัพยากร เตรียมคน ผู้นำ ประชาชน คุณภาพคู่กับคุณธรรม มีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชน และการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม ร่วมค้นหา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมคิดตาม ร่วมวางแผน ร่วมประเมินผล ร่วมหาผู้นำ รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้แก่ รู้ก่อน รู้เก็บ และเลือกกิจกรรมแบบองค์รวม

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน ลักษณะเป็นแนวราบมีเป้าหมายร่วมกัน รวมพลังกัน จัดการร่วมกัน สรุปร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 ขยายเครือข่ายความร่วมมือ ประสานงาน แลกเปลี่ยน เรียนรู้และสร้างกระบวนการร่วมในนโยบาย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะ บ้านน้อยกุดคล้ำ หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความจริง 4 ประการ ดังที่ระบุในวัตถุประสงค์ในบทที่ 1 แล้ว เป็นการประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมินดังต่อไปนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

- 1) หลักการพื้นฐานของการประเมินเป็นการประเมินตามรายงานสภาพจริงหรือที่เรียกกันว่า “Authentic Evaluation”
- 2) การตัดสินคุณค่า ความเด่น ความด้อย ไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประเมินแต่อาจทำในเชิงชี้แนะสำหรับตัวบ่งชี้บางตัวเท่านั้น
- 3) การกำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดต่อค่าของตัวบ่งชี้จะไม่กระทำไว้ล่วงหน้า แต่จะทำการเก็บข้อมูลก่อนสำหรับตัวบ่งชี้ทุกตัว แล้วจึงค่อยพิจารณาว่าควรกำหนดเกณฑ์ตัดสินค่าสำหรับตัวบ่งชี้ใดบ้าง แล้วจึงค่อยพิจารณาตัดสินตามเกณฑ์ นั้น ส่วนตัวบ่งชี้ที่ไม่มีเกณฑ์กำหนดก็เสนอผลโดยไม่มีการตัดสินค่า แต่เป็นการรายงานผลข้อมูลตามสภาพจริง
- 4) การประเมินโครงการโดยใช้ชิพโมเดล (CIPP Model) การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการประเมินเชิงระบบ ซึ่งในการประเมินโครงการครั้งนี้ ใช้การประเมินรูปแบบชิพโมเดล โดยการนำเสนอของแดเนียล สตัฟเฟิลบีม (Daniel Stufflebeam) เพื่ออธิบายถึงการประเมินโครงการว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่อไป ชิพโมเดล (CIPP Model) ประกอบด้วยวิธีการประเมิน 4 องค์ประกอบ คือ

4.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C)

เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า บริบท หมายถึงสภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบๆหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจตั้งนั้นในการประยุกต์ใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านรายบุคคล (ผู้กู้)

4.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)

เป็นการจัดการข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธี เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในกรณีประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้าน จะเป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

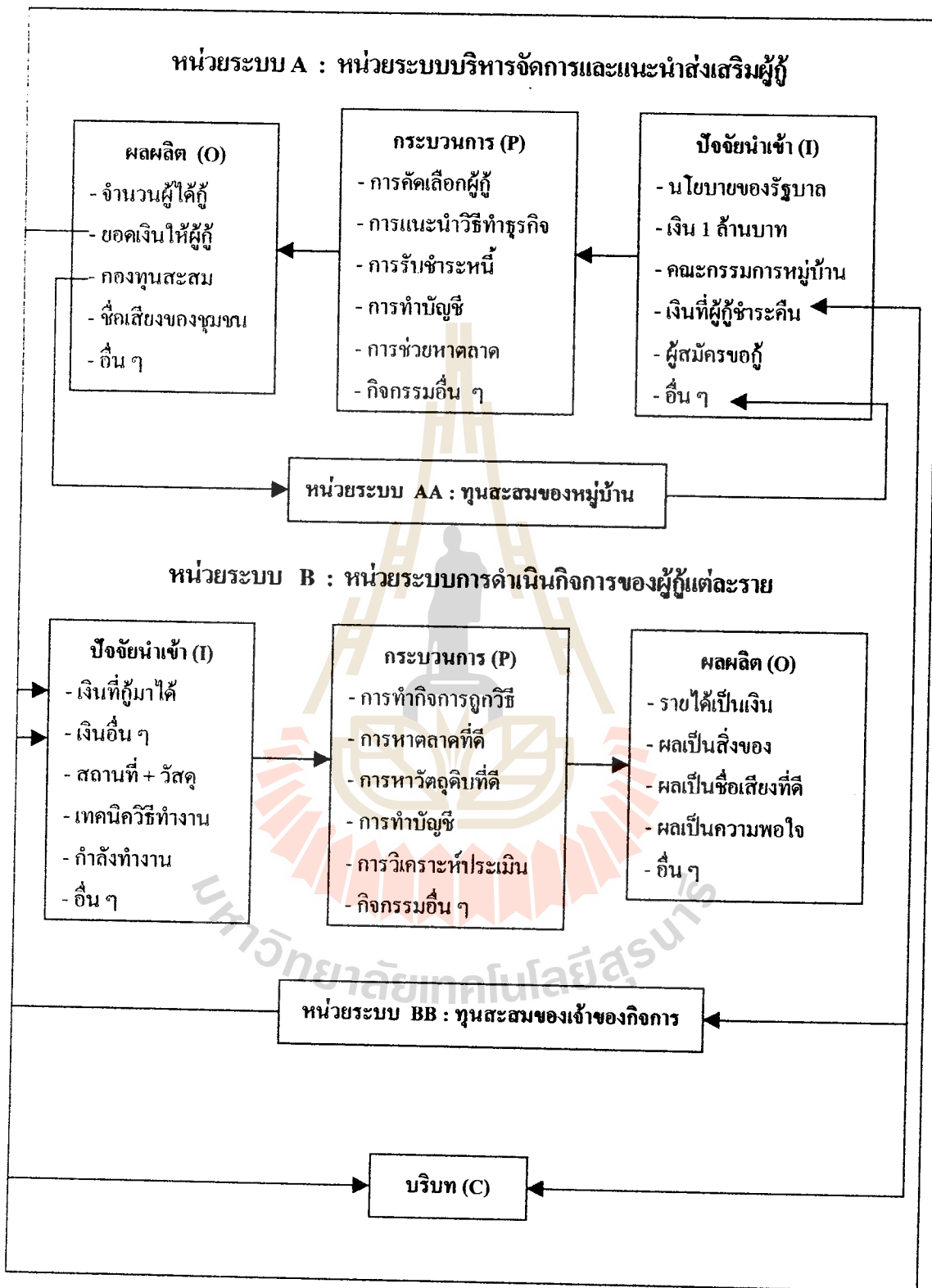
4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)

เป็นการประเมินเพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ รวมทั้งเพื่อรวบรวมสารสนเทศ สำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงานต่างๆของโครงการ และสามารถควบคุมการดำเนินงานของโครงการได้ ในกรณีประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P)

เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการ ช่วยให้ตกลงใจได้ว่าวัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่ และเมื่อประยุกต์ใช้กับกองทุนหมู่บ้านเป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุนทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

แผนภาพต่อไปนี้ แสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ชิพพ์โมเดล” (CIPP Model) ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 4 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภาพที่ 1 นี้ แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือหน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้าได้แก่ I ตามรายการต่างๆดังปรากฏในแผนภาพ มีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่างๆดังปรากฏในแผนภาพ และมีผลผลิต ได้แก่ O ตามรายการต่างๆดังปรากฏในแผนภาพ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้าได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละรายมี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการและมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่ หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศ และประชาชนของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใน บ้านน้อยกุดคล้า หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่างๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้า	9 คน
- สมาชิกกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้า	213 คน
- สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	80 คน
- สมาชิกที่ไม่ได้กู้	133 คน
- สมาชิกทั่วไป	
- ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	382 คน
- ข้าราชการเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	10 คน

การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) หมายถึง สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการที่ผู้ประเมินจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หมายถึง สมาชิกบางส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันเนื่องมาจากการประหยัดเวลาและงบประมาณที่ต้องใช้เป็นจำนวนมากในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร

2. วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มดังต่อไปนี้

2.1 การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นวิธีการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

2.2 ตัวแปรและตัวชี้วัด

ตัวแปร หมายถึง เป็นประเด็นที่เมื่อเก็บข้อมูลจะได้ค่าที่แปรไปสำหรับผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายในกลุ่มประชากรนั้นๆ

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างบ้านน้อยกุดคล้ำ

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ	9 คน
- สมาชิกกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ	20 คน
- สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	40 คน
- สมาชิกที่ไม่ได้กู้	20 คน
- สมาชิกทั่วไป	
- ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	5 คน
- ข้าราชการเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	5 คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัด

3.1 ตัวแปร ตัวแปรที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการของการทำสารนิพนธ์ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ของเล่มสารนิพนธ์ ต่อไปนี้เป็นการแสดงตัวแปร ลักษณะของค่าของตัวแปร เพื่อความสะดวกแก่การเก็บข้อมูลช่วยต่อการเขียนสรุปผล

จุดประสงค์ประการที่ 1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 3 1) การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	- มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้านบาท รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	- มีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนมาให้ความรู้
3. ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน	- มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้

1) การเกิดกองทุน (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาอาชีพ - มีการสร้างงาน - มีการสร้างรายได้ - สวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและยู่รอดของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - ยอดคงเหลือของกองทุน 1 ด้าน

2) การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. คณะกรรมการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีคณะกรรมการบริหารกองทุน - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการบริหารกองทุน - มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมของคณะกรรมการ - มีการรับสมัครสมาชิก - มีการจัดทำบัญชีเป็นการปัจจุบัน - มีการรับฝากเงิน - มีการระดมทุนเงินฝาก
4. การตัดสินใจเงินกู้	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการกู้และขอทุน - มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย - มีกฎเกณฑ์และความยุติธรรมโดยแท้จริงในการพิจารณาตัดสินใจเงิน - จำนวนผู้กู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณาเงินกู้

2) การมีระบบบริหารกองทุน (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ที่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
5. มีการจัดสรรผลประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท - จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ - มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

3) การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้
3. มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5. มีความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพและแนวโน้มที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นทาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่นายทุนหรือผู้ปองร้ายหรือภัยจากธรรมชาติที่อาจจะมามีมาในอนาคต

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคนมิใช่เงินที่รัฐบาลให้ยืม - มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเองถ้าผู้ที่ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้มิใช่รอรัฐบาลจัดการ - สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยไม่กู้หนี้จากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. ศักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อยเท่าใด	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพของป่า - สภาพของดิน - สภาพของหนองน้ำ - จำนวนของประชากร - อาชีพครั้งแรกของประชากร - ถนน

5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
	<ul style="list-style-type: none"> - ไฟฟ้า - ประปา - โทรศัพท์
<p>2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ</p> <p>1) ทู่นด้านการเงิน</p> <p>2) ทู่นด้านทรัพยากรทางกายภาพ</p> <p>3) ทู่นทางวัฒนธรรมประเพณี</p> <p>4) ทู่นทางปัญญา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน - จำนวนกลุ่มต่าง ๆ และจำนวนเงิน - จำนวนและลักษณะประชากร - การประกอบอาชีพ - สภาพของที่ดิน - จำนวนวัด / มัสยิด/โบสถ์ - การใช้ภาษาพื้นบ้าน - มีโบราณสถาน/โบราณวัตถุ - มีงานบุญหรืองานประเพณี - จำนวนโรงเรียนในหมู่บ้าน - จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน
<p>2. มีความเข้มแข็งในการทำกิจกรรมของผู้</p> <p>1) การเกษตร</p> <p>2) การค้าขาย</p> <p>3) การบริการในชุมชน</p> <p>4) อุตสาหกรรมในครัวเรือน</p> <p>5) การลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้กู้ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ประการที่ 2 การทราบว่ามีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

ตารางที่ 4 1) ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน	- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด
2. มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน	- จำนวนกองทุนเดิมในหมู่บ้าน - จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้าน
3. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน	- จำนวนองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

2) ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจ
3. ไม่มีเงินผู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่ยอมส่งเงินผู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน
4. จำนวนเงินกู้มีไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้	- จำนวนผู้ที่มีความต้องการกู้เงินจากกองทุน

วัตถุประสงค์ประการที่ 3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมายและเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนดังตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	- ลักษณะของตัวแปรในการชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
1. มีความสามัคคี	
2. มีความซื่อสัตย์	
3. ยกย่องคนทำดี	
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	
6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น 8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร 9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก 10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็กและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรมยุติธรรม 12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก	

2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่นที่นักศึกษารับผิดชอบ

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	- สรุปประเด็นต่าง ๆ ตามทัศนะของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่นักศึกษารับผิดชอบ

3.2 ตัวชี้วัด

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบชีพพีโมเดล เมื่อนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัดทั้งระบบหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

ตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.2.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริม (ผู้กู้) หน่วยระบบ A ได้แก่

1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

6. บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

จากสภาพเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น คนตกงานเพิ่มขึ้น เกิดปัญหาสุขภาพจิต อาชญากรรม สังคมอ่อนแอ เกิดการเอารัดเอาเปรียบ ส่งผลกระทบถึงสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นเกิดวิกฤตตามไปด้วย

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนสภาพป่าไม้และหนองน้ำสภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชนและตัวบ่งชี้อื่นๆในแบบรายงาน บร. 1 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปรตาม บร. 1 ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน
3. สภาพปัจจุบัน
4. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ
5. วัฒนธรรมประเพณี
6. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
7. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. โครงการพัฒนาที่ผ่านมา
9. ความเข้มแข็งของชุมชน

2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. นโยบายของรัฐบาล ระเบียบแนวทางปฏิบัติจากส่วนกลาง (ปรัชญา วัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์การประเมินความพร้อม ระเบียบต่าง ๆ)
2. การประชาสัมพันธ์ (ระดับประเทศ/ระดับจังหวัด/อำเภอ)
3. คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ
4. คณะกรรมการกองทุน (การได้มา คุณสมบัติ)
5. การเตรียมความพร้อม สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
6. เงินกองทุน 1 ล้านบาท
7. เงินทุนสะสมและทรัพย์สินอื่น ๆ ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดค้ำ
8. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
9. ผู้สมัครขอกู้

3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. การจัดทำระเบียบกองทุน (ทุกระเบียบ)
2. การจัดทำเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน
3. ระบบบัญชีกองทุน
4. กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน
  - การรับสมัคร
  - ประเภทสมาชิก
  - การทำทะเบียนสมาชิก
  - การหมดสภาพจากการเป็นสมาชิก
5. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน
  - การคัดเลือกผู้กู้
  - การจัดทำเอกสารประกอบการกู้
  - การโอนเงินให้ผู้กู้
  - การรับชำระหนี้
6. การส่งเสริมการใช้เงินกู้
  - การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
  - การช่วยเหลือตลาด
7. การตรวจสอบการใช้เงินกู้
8. การจัดทำรายงานของคณะกรรมการและเผยแพร่ผลดำเนินการ
9. การจัดสรรผลประโยชน์
10. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยนักศึกษากองทุนและกิจกรรมอื่น ๆ

4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result)
  - จำนวนสมาชิกกองทุน (ผู้กู้)
  - ยอดเงินที่ให้ผู้กู้
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
  - จำนวนผู้ที่ได้กู้
  - จำนวนผู้ชำระเงินกู้ตามกำหนด

- ยอดเงินชำระคืนตามกำหนด
- กองทุนสะสม (ความเคลื่อนไหว ณ เดือนสิงหาคม)
- การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์
- ทักษะคติของประชาชนในหมู่บ้านต่อกองทุน (กรรมการ / กิจกรรม

บันทึกกองทุน)

- การขยายกิจการของผู้กู้
- การเปิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นภายในท้องถิ่น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและ
- การเกิดเครือข่ายองค์การการเรียนรู้
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ความเข้มแข็ง

3.2.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B) ได้แก่

1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ระดับดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศของหน่วยระบบ A

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
- หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- หนี้สินนอกระบบของผู้กู้
- อาชีพหลักของผู้กู้
- รายได้ของครอบครัว
- ประสบการณ์ในการดำเนินการ

- 2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้
  - 2.1 เงินที่กู้มาได้
  - 2.2 เงินอื่นๆ
  - 2.3 สถานที่และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
  - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
  - 2.5 กำลังทำงาน
- 3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้
  - 3.1 การใช้จ่ายเงินกู้
  - 3.2 การทำกิจกรรมธุรกิจ
  - 3.3 การหาตลาดที่ดี
  - 3.4 การหาวัตถุดิบที่ดี
  - 3.5 การทำบัญชี
  - 3.6 การวิเคราะห์ประเมิน
  - 3.7 การหาความรู้เพิ่มเติม
- 4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้
  1. ผลโดยตรง (Immediate Result)
    - รายได้เป็นเงิน
    - ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งที่
  2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
    - ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
    - ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิคที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษากันว่าด้วยตนเอง
  3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
    - ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
    - ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
    - การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้นมีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัวต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งเงินคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน

และชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้งสองหน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ดูแลชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นไปปัจจัยเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้ดูแลออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่

1. การสังเกตและบันทึก เกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรมทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
2. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงาน บร. ต่าง ๆ ซึ่งมีดังนี้
  - แบบรายงาน บร. 1 : แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน
  - แบบรายงาน บร. 2 : แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
  - แบบรายงาน บร. 3 : แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - แบบรายงาน บร. 4 : แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
  - แบบรายงาน บร. 5 : แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - แบบรายงาน บร. 6 : แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - แบบรายงาน บร. 7 : แบบรายงานผลการสัมภาษณ์
  - แบบรายงาน บร. 8 : โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
  - แบบรายงาน บร. 9 : แบบบันทึกการสัมภาษณ์
  - แบบรายงาน บร. 10 : แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
  - แบบรายงาน บร. 11 : แบบศึกษาเจาะลึกรายการณี
  - แบบรายงาน บร. 12 : การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

(ดูรายละเอียดภาคผนวก ก.)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตโดยใช้แบบรายงาน (บร.) เป็นเครื่องมือช่วยในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยที่ไม่เป็นทางการระหว่างผู้ทำสารนิพนธ์และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุน โดยมีการกำหนดหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้วนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยนำข้อมูลที่ได้อาจจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเทียบข้อมูล (Constant Comparison Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุปดังนี้

1. การจัดระบบโดยยึดคำถามของการประเมิน โครงการและวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการเป็นหลักสำคัญ
2. การจัดระบบโดยใช้โครงเรื่องของการประเมินโครงการกองทุน เช่น ข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะกรรมการกองทุน เศรษฐกิจของหมู่บ้าน
3. วิธีสังเคราะห์ข้อมูลการสังเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้นำข้อมูลในเรื่องเดียวกันมาประมวลเข้าด้วยกัน ถ้าพบว่ามีข้อแตกต่างก็ทำการตรวจสอบกับแหล่งที่มาที่มีความเชื่อถือได้อาจจากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงจนได้ประเด็นที่ชัดเจน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิปป์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานตอนที่ 1-4 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ทั้ง 4 ประการ ซึ่งมี ดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน
- ตอนที่ 2 ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม
- ตอนที่ 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
- ตอนที่ 4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ

4.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากน้อยเพียงใด

4.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบอะไรบ้าง ที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

4.3 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือข้อของการเรียนรู้ (จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

4.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพความจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ ดี - เลว ” ก็ให้นำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดในส่วนใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

จากสถานะเศรษฐกิจของประเทศเกิดวิกฤตอย่างรุนแรง ปัญหาความยากจนเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องที่ยากมาก ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยอำนาจทางการเมือง หรือแก้ไขโดยลำพังจากส่วนใด ส่วนหนึ่ง เนื่องจากความยากจนเป็นปัญหาที่เรื้อรังและเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา เรื่องฐานทรัพยากร ยาเสพติด โรคเอดส์ต่าง ๆ เชื่อมโยงกันไปหมด จึงเป็นเรื่องที่จะไม่ทำการแก้ไข ก็ไม่ได้ และอีกปัจจัยหนึ่งสำคัญที่ทำให้ยังแก้ปัญหาคความยากจนไม่ได้ เพราะมีแนวคิดที่เข้าใจผิด ว่าความยากจนเป็นปัญหาของคนจนมานานานวอนอยู่ที่ตัวคนจน ทั้งที่ความจริงแล้วเป็นปัญหาทาง โครงสร้างที่ซับซ้อน ซึ่งหากเริ่มจับจุดตรงนี้ได้ถูกต้องก็จะเริ่มคลี่คลายปัญหาคความยากจนไปได้ รัฐบาลปัจจุบันได้ประกาศนโยบาย ความยากจนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ว่ามีอะไรบ้าง จึงยังไม่ สามารถแก้ปัญหาคที่เป็นรูปธรรมออกมาได้

ยุทธศาสตร์ที่จะทำให้หายจน ต้องเข้าใจหลักการที่ทำให้หายจนและพุ่งเป้าหมายให้ถูกต้อง ประกอบด้วย

องค์กรชุมชนและวิสาหกิจชุมชน ถ้าชุมชนที่เข้มแข็งและทำวิสาหกิจชุมชนได้จะหายจน ชุมชนที่เข้มแข็งเกิดจากการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชนสามารถวิเคราะห์รายจ่ายและรายรับ ของชุมชนปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายให้รายรับรายจ่ายได้ดุล วิเคราะห์และสร้างความสามารถในการ ประกอบวิสาหกิจชุมชนนานาชนิด ทั้งเกษตรกรรม หัตถกรรม อุตสาหกรรมชุมชน การค้าขาย ที่เคย ทำอยู่อย่างเดียว เช่นปลูกข้าว ปลูกปอ ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอ้อยปลูกยางก็กลายเป็นทำได้อย่าง หลากหลาย 60-70 อย่าง ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจชุมชนได้จะเข้มแข็งปราศเปรียว สามารถเผชิญ กับความเปลี่ยนแปลง และรักษาคุณภาพของตนเองไว้ได้

สิทธิชุมชนในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและสิทธิในการทำมาหากิน เรื่องการใช้ทรัพยากร อย่างเป็นธรรมและยั่งยืนนี้จะแก้ความยากจนได้ ในธรรมชาติแต่โบราณ ชาวบ้านหรือชุมชนใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ในการสำหรับทำกินเพื่อดำรงชีวิตเมื่อมีกินก็ไม่จน เศรษฐกิจพอเพียงกับการมีทรัพยากรธรรมชาติไปด้วยกัน และเป็นสิทธิโดยธรรมชาติของชุมชน

เชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจมหภาคอย่างเกื้อกูลกันนี้ เป็นเรื่องใหญ่หากทำได้ ทั้ง 2 ส่วน จะไปพร้อมกันหมดเข้ามาเชื่อมกันอย่างเกื้อกูล จากที่เดิมเศรษฐกิจมหภาคไปทำลายเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเท่ากับทำลายฐานล่างรากของสังคม ทำให้สังคมทั้งหมดพังทลายเศรษฐกิจมหภาคควรหนุนให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนก็เกื้อกูลอุตสาหกรรมได้

ป้องกันการเอาเปรียบจากต่างชาติ ประเทศไทยหนีโลกาภิวัตน์ไม่ได้ แต่ต้องสัมพันธ์อย่างได้ดุลในยุคโลกาภิวัตน์ทุนข้ามชาติกดดันให้ทุกอย่างต้องเปิดเสรี ทุนข้ามชาติมีพลังสูงกว่าทุกทาง กำลังเข้ามายึดครองธนาคาร การค้าปลีกและกำลังเข้าไปแย่งชิงฐานทรัพยากร และเข้าไปยังเรื่องพลังงานอีก ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก หากต่างชาติเข้ามายึดครองทุกอย่าง จะทำให้เสียอธิปไตยทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถกำหนดอนาคตตนเองได้ประเทศไทยก็จะสิ้นเนื้อประดาตัว

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

จากรายงานของธนาคารกรุงเทพ ระบุว่าในปี 2541 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Industries : SMEs) ซึ่งประกอบด้วย กิจการการผลิต การค้า และธุรกิจบริการ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 311,518 ราย คิดเป็นสัดส่วน 92% ของวิสาหกิจทั้งหมดในประเทศ ในจำนวนนี้วิสาหกิจประเภทการค้า (ค้าส่ง ค้าปลีก ภัตตาคารและโรงแรม) มากที่สุด 134,171 ราย คิดเป็น 43% รองลงมาเป็นภาคการผลิต จำนวน 90,122 ราย คิดเป็น 28.9% และการบริการ จำนวน 87,255 ราย คิดเป็น 28.7% กล่าวโดยสรุป SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ คือ

1. ช่วยการสร้างงาน
2. สร้างมูลค่าเพิ่ม
3. สร้างเงินตราต่างประเทศ
4. ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
5. เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุนและสร้างเสริมประสบการณ์
6. ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
7. เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

จากที่ภาครัฐ มีนโยบายเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจทั้งระยะสั้น และระยะยาว โดยจัดสรรงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับไปดำเนินการนั้น กระทรวงอุตสาหกรรม จึงได้เริ่มโครงการจัดตั้ง สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Institute for SMEs Development) เพื่อพัฒนาบุคลากรให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ในทุก ๆ ด้าน

โดยมีหน่วยงานร่วมจัดตั้งสถาบันฯ คือ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พร้อมกับมีสถาบันเครือข่าย 7 สถาบัน ประกอบด้วยมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัย บูรพา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

1) วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.1 เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs ที่ดำเนินการอยู่แล้ว ให้มีขีดความสามารถ ในการดำเนินธุรกิจ และสร้างผู้ประกอบการใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น

1.2 เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการและเครื่องมือในการฝึกอบรม และให้คำปรึกษา แนะนำให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรในการให้บริการต่าง ๆ แก่ SMEs อาทิ การศึกษาวิจัย การสำรวจและพัฒนาข้อมูล ฯลฯ

1.3 เพื่อพัฒนาเครือข่ายหน่วยงานที่ให้การฝึกอบรม ปรึกษาแนะนำ และบริการ ต่าง ๆ แก่ SMEs ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ในปริมาณและคุณภาพที่สามารถรองรับความต้องการ ของ SMEs ได้ ตลอดจนเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับองค์กรต่างประเทศในระดับภูมิภาค

2) บทบาทของสถาบันพัฒนา SMEs

การจัดตั้งสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้เป็นแหล่งให้ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการ SMEs และผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมอื่น ที่จะสนับสนุน กลุ่ม SMEs นอกจากนี้สถาบันฯ ยังเป็นแหล่งให้บริการคำปรึกษา ให้คำแนะนำ เป็นแหล่งศึกษาวิจัย และรวบรวมข้อมูลและประการสำคัญ คือ เป็นหน่วยงานให้การรับรองมาตรฐานประกอบวิชาชีพนัก ประเมินและวิเคราะห์ธุรกิจ ฯลฯ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ

1. ผู้ประกอบการ SMEs ที่ดำเนินการอยู่แล้ว
2. ผู้ที่สนใจจะจัดตั้งธุรกิจใหม่หรือเป็นผู้ประกอบการรายใหม่
3. นักศึกษาและบัณฑิตใหม่ของสถาบันการศึกษา ที่มีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการ ใหม่ หรือ ที่ปรึกษาแก่โรงงาน

4. กลุ่มผู้ถูกเลิกจ้าง ที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการจัดการ หรือด้านอื่นที่เหมาะสม และมีความประสงค์จะเป็นผู้ประกอบการหรือประกอบอาชีพอิสระหรือต้องการดำเนินอาชีพในการ สนับสนุนและส่งเสริม SMEs ในฐานะที่ปรึกษาหรือวิทยากร

5. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับ SMEs เช่น ที่ปรึกษาธุรกิจ ที่ปรึกษาด้านระบบบัญชี และ การเงิน ที่ปรึกษาปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการผลิต ฯลฯ

3) งานเร่งด่วนของสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จากวิกฤติเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของ SMEs จำนวนมากภาครัฐจึงต้องบริหารจัดการเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว แต่ทั้งนี้ควรจะต้องครอบคลุมดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการ SMEs สำหรับงบประมาณ 2542 โครงการสถาบันฯ จะเร่งรัดการดำเนินกิจกรรมระยะเร่งด่วน โดยในด้านวิชาการจะช่วยจัดฝึกอบรมระยะสั้นและระยะปานกลางให้กับผู้ประกอบการ SMEs และกลุ่มเป้าหมาย ขณะเดียวกันก็จะช่วยสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อให้ผู้ประกอบการนำไปขยายกิจการหรือเพิ่มกำลังผลิต พร้อมกับช่วยประสานงานกับสถาบันการเงิน ในการพิจารณาสินเชื่อของผู้ประกอบการ SMEs ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและมีแผนการดำเนินงาน โครงสร้างระบบประเมินวิเคราะห์สถานการณ์ประกอบการ ซึ่งอยู่ภายใต้แผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมและประสานงานกับสถาบันการเงิน เพื่อสร้างนักประเมินและนักวิเคราะห์ธุรกิจ นักวิเคราะห์สินเชื่อ ส่วนการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ จะเริ่มดำเนินการได้อย่างครบวงจรตั้งแต่วางงบประมาณ 2543 เป็นต้นไป

(สถาบันพัฒนารัฐวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม . กระทรวงอุตสาหกรรม 2544)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

เลขหนี้สาธารณะของประเทศที่รัฐบาลประกาศว่ามีสัดส่วน 56% ของ GDP. มาเป็น 64% ของ GDP. ภายในเวลาเพียง 10 เดือน ที่สำคัญในขณะที่ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กำลังเดินสายแสดงวิสัยทัศน์ใหม่ในความพยายามจะลดการขาดดุล ในงบประมาณปี 2546 ลงเป็นปีแรก นับจากปีที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจเป็นต้นมา เศรษฐกิจประเทศไทยมีโอกาสจะฟื้นตัวติดต่อกัน เนื่องจากที่เชื่อว่าไว้จริง ๆ ทั้งที่สภาพความเป็นจริงเป็นที่ปรากฏชัดว่ารัฐบาลนี้ไม่มีทางเลือกอีกแล้ว และหนทางเดียวที่ทำได้คือ ตัดลดรายจ่ายลงเพื่อประคับประคองไม่ให้ฐานะการคลังของประเทศล้มละลาย เพราะเมื่อการขยายตัวของเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำและเป็นที่น่าอนว่า ปีนี้จะไม่ดีไปกว่าปีก่อนซึ่งมีอัตราการขยายตัวเพียง 1.5% ความสามารถในการหารรายได้ของรัฐก็ต้องลดต่ำลงตามไปด้วยถ้าไม่ตัดลดรายจ่ายลง หรือพยายามหารรายได้ใหม่เข้ามา ในที่สุดรัฐบาลก็จะไม่มีความสามารถชำระหนี้ได้ทันตามกำหนด ก็นับว่าเป็นภาระที่ท้อให้งบประมาณรายจ่ายประจำปีมีปัญหาชักหน้าไม่ถึงหลังอยู่แล้ว ที่กำหนดไว้ไม่ให้เกิน 65% ของ GDP. คนไทยอย่างเรา ๆ จะเอาสติปัญญาและพลังกำลังจากที่ไหนไปช่วยรัฐใช้หนี้หมด ที่ผ่านมาระบู้กันอยู่ว่า ภายใต้สัดส่วนหนี้เดิมที่ตัดมาชำระคืนเงินต้น และดอกเบี้ยในงบประมาณแต่ละปีนั้น สูงขนาดไหน ปีก่อน 90,000 ล้านบาท ปีนี้ 110,000 ล้านบาท ปี 2546 จะต้องกัน

งบประมาณสำหรับการชำระหนี้เพิ่มขึ้นเป็น 130,000 ล้านบาท และนับจากปี 2547 จนถึงปี 2549 รัฐบาลจะต้องกันงบประมาณสำหรับการชำระหนี้เฉลี่ยสูงถึงปีละ 200,000 ล้านบาท หนี้ทั้งหมดนี้ เราเคยได้ยินได้ฟังและได้เห็นกรอบนโยบายการคลัง และการบริหารหนี้สาธารณะที่รัฐบาลไปจัดเวิร์กช็อปกันที่เชียงใหม่ในเดือน เมษายน ปีที่แล้วว่า รัฐบาลจะใช้นโยบายการคลังเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะสั้น และในระยะกลางจะวางรากฐานให้ดุลการคลังกลับเข้าสู่สมดุลภายในปี 2549

ในระหว่างนั้น จะจำกัดหนี้ภาครัฐไว้ไม่เกิน 60% ของ GDPs และดูแลการชำระหนี้ในงบประมาณไม่เกิน 18% เพื่อให้มีงบประมาณใช้จ่ายในเรื่องที่จำเป็นต้องการพัฒนา แต่ถึงวันนี้สัดส่วนหนี้เพิ่มขึ้นมาเป็น 64% เพราะอะไร เราอยากฟังคำตอบชัด ๆ โดยเฉพาะเรื่องลดการขาดดุล ถ้าไม่ใช่เพราะมองเห็นปัญหาอยู่ตรงหน้าแล้วตั้งเรื่องงบประมาณใหม่เสียแล้วถามว่า อะไรจะเกิดขึ้น

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

นายชววิทย์ พิทักษ์พรพดลภ โฆษกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เปิดเผยภายหลังการประชุมผู้บริหารระดับสูงกระทรวงเกษตรฯ ว่ากระทรวงเกษตรฯ ได้ประเมินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี 2544/45 พบว่าตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2544 ถึงกลางเดือนพฤษภาคม 2545 มีเกษตรกรมาขึ้นทะเบียน 2.68 ล้านครัวเรือน คิดเป็น 71.43% ของจำนวนครัวเรือนที่ทำนาทั้งประเทศ 3.75 ล้านครัวเรือน และมีเกษตรกรนำข้าวมาจำนำเพียง 4.28 ล้านตัน จากเกษตรกร 550,000 ครัวเรือน คิดเป็น 49.22% ของเป้าหมายรับจำนำที่ 8.7 ล้านตัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผลการดำเนินงานต่ำกว่าเป้าหมายมาก เนื่องจากเกษตรกรบางรายมีฐานะดี จึงไม่สนใจเข้าโครงการ หรือเกษตรกรที่มีฐานะยากจนและมีหนี้สิน เมื่อเก็บเกี่ยวได้เข้าหนักก็ไปซื้อข้าวทำให้ไม่มีข้าวเหลือเข้าโครงการ

ดังนั้น ที่ประชุมจึงเห็นชอบในหลักการ ให้จัดซื้อเครื่องวัดความชื้นไปติดตั้งไว้ที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทั่วประเทศ จำนวน 7,000 ตำบล หรือที่โรงสีโดยใช้งบจากคณะกรรมการ และมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดซื้อ เพื่อให้ได้ค่าความชื้นที่เป็นมาตรฐานแก้ปัญหาความชื้นที่วัดจากโรงสีไม่ตรงกับที่เกษตรกรวัดได้ ทำให้เกษตรกรถูกหักเงินจากส่วนต่าง โดยขณะนี้ได้สั่งการให้ นายสุทธิพร จีระพันธุ์ รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรประสานงานไปยังกรมทะเบียนการค้าเพื่อหารูปแบบของเครื่องและเตรียมการจัดซื้อต่อไป

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้ของประชาชน

หากใครจำได้เมื่อเช้าของวันที่ 2 กรกฎาคม เมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาแบงก์ชาติ ประเทศไทยด้วยการประกาศเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนของไทย จากระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่อิงกับตะกร้าเงิน เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว พร้อมทั้งประกาศจําแนกว่า ทนสำรองทางการของไทยที่สะสมไว้เหลือเพียงเล็กน้อย ทำให้ค่าเงินบาทในช่วงนั้นอ่อนค่าลงแบบไม่มีแนวรับ อ่อนค่าลงไปถึง 50 บาทต่อดอลลาร์ จาก 27 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ วันนี้ผ่านไป 5 ปี ค่าเงินบาทแข็งขึ้นกลับมาที่ 41.50 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ สถานะของทุนสำรองทางการเข้มแข็งขึ้น ในภาวะที่เศรษฐกิจไทยอยู่ในภาวะเริ่มต้นของการฟื้นตัว เริ่มมีแรงที่หวนกลับไปตรวจสอบย้อนหลังและประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวันนั้น และวิกฤติเศรษฐกิจไทยครั้งรุนแรงที่เกิดขึ้นที่ตามมา ซึ่งความเสียหายในวันนั้นคือหนี้ที่คนไทยต้องชดใช้ในวันนี้

หนี้ก้อนแรก คือ หนี้ที่กู้เงินมาสำรองเอาไว้ในทุนสำรองทางการฯ ของไทย ซึ่งกู้มาจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ 13,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งทุกวันนี้ส่วนหนึ่งของเงินที่เข้าทุนสำรองทางการถูกตัดไปใช้หนี้เดือนละประมาณ 300 - 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และต้องใช้ต่อเนื่องไปอีกหลายปี

หนี้ก้อนที่สอง ที่เพิ่งสะสางกันไปได้ คือ หนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินรวมทั้งต้นทั้งดอกประเมินคร่าวๆ ได้ 2.5 ล้านล้านบาท ซึ่งการชดใช้อย่างน้อยต้องประจําให้คนไทยนี้ถึงบทรียนครั้งนี้ไปอีก 30 ปี

หนี้ก้อนที่สาม คือ การขาดดุลงบประมาณ ซึ่งรัฐบาลใช้งบประมาณขาดดุลมาแล้ว 4 ปี ลงเงินคร่าวๆที่ต้องกัมาอยู่ที่ 500,000 ล้านบาท ที่ต้องทยอยชดใช้

ส่วนหนี้ก้อนสุดท้าย คือ หนี้ที่เกิดขึ้นในงบดุลของบริษัทของไทยที่เพิ่มขึ้น ในทันทีที่ค่าเงินบาทลดโดยเฉพาะบริษัทที่กู้เงินตราต่างประเทศหนี้จะเพิ่มขึ้น อย่างน้อยเท่าตัว อย่างไรก็ตามความเสียหายที่เกิดขึ้น และการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในครั้งนี้ถือเป็นบทเรียนอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้ประเทศไทยเกิดการปรับระบบ เปลี่ยนความคิด และทำความเข้าใจระบบการเงิน และเศรษฐกิจของโลกมากขึ้น

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทบางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะกำกับดูแลสำนักงานสถิติแห่งชาติ เปิดเผย ภายหลังประชุมคณะกรรมการสำนักงานสถิติแห่งชาติถึงผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ประจำเดือนเมษายน 2545 มีอัตราการว่างงาน 1.25 ล้านคน หรือคิดเป็น 3.7% ของผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้น 350,000 คน เมื่อเทียบกับเดือนมีนาคมที่ผ่านมา ที่มีอัตราการว่างงาน 900,000 คน และลดลง 100,000 คน หรือ 0.4% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ที่มีอัตราการว่างงานคิดเป็น 4.1% ทั้งนี้อัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้นเป็น 1.25 ล้านคน เนื่องจากมีผู้อยู่ในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น เช่น ผู้ที่เพิ่งจบการศึกษาเพราะจากการคำนวณผู้ที่มีอายุมากกว่า 15 ปี ถือว่าอยู่ในกลุ่มของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานรวมทั้งผู้ที่เคยทำงานมาก่อน จึงส่งผลให้ผู้มีงานทำเพิ่มขึ้น 500,000 คน ส่วนภาวะการทำงานของประชากรเดือนเมษายน ที่ผ่านมา พบว่ามีจำนวนผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 33.89 ล้านคน ประกอบด้วย ผู้มีงานทำ 31.94 ล้านคน ผู้ว่างงาน 1.25 ล้านคน และผู้รอฤดูกาลในภาคการเกษตร 700,000 คน

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของไทยภายในงานมหกรรม หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ณ ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทองธานี เป็นผลจากความต้องการให้เกิดการประชาสัมพันธ์ระดับชาติของคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) ที่มีนายพงษ์พล อติเรกสาร รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานและเป็นผลการจับมือร่วมกันของหลายกระทรวง เพราะการจัดงานครั้งนี้ มาจาก 75 จังหวัด นำสินค้า 8,000 รายการกว่า 800,000 ชิ้น มาขายตรงถึงประชาชน โดยไม่มีค่าใช้จ่ายด้านสถานที่และสิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นถือเป็นการเปิดตลาดสินค้าของกลุ่มชาวบ้านให้กับนักธุรกิจน้อยใหญ่ของไทยตลอดจนนักธุรกิจข้ามชาติที่บินตรงมาสั่งซื้อสินค้าที่สร้างจากภูมิปัญญาของคนไทยทั่วประเทศ และภายในงานยังมีบริการให้คำปรึกษาทำแผนธุรกิจ จากสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภายใต้การจัดงานครั้งนี้ ต้องขยายระยะเวลาเพิ่มขึ้น จากเดิมวันที่ 25 - 31 พฤษภาคม 2545 เพิ่มขึ้นอีก 2 วัน ไปจนถึงวันที่ 2 มิถุนายน 2545 และในวันสุดท้ายของการจัดงานถือว่าพิเศษสุด โดยสมาชิกของแต่ละกลุ่มยอมที่จะรับส่วนแบ่งลดลง เพื่อต้องการโปรโมตสินค้าของตัวเอง ผลของการเปิดร้านประชาสัมพันธ์ระดับชาติตลอด 9 วันนี้ ชาวบ้านรับทรัพย์ไปเกือบ 100 ร้อยล้านบาท แบ่งเป็นจากยอดขายภายในงาน 75 ล้านบาท และจากยอดการสั่งซื้ออีก 18 ล้านบาท

จากสภาพเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น คนตกงานเพิ่มขึ้น เกิดปัญหาสุขภาพจิต อาชญากรรม ทำให้สังคมอ่อนแอ เกิดการเอารัดเอาเปรียบ ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ ท้องถิ่น บ้านน้อยกุดคล้ำซึ่งเป็นหมู่บ้านระดับท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของบ้านน้อยกุดคล้ำ

แต่เดิมที่นาชื่อ “ กุดคล้ำ ” และมีพื้นที่ “ น้อย ” ซึ่งยังไม่มีคนบุกเบิกตั้งถิ่นฐาน ต่อมาได้มีคนอพยพมาตั้งถิ่นฐานซึ่งมาจากหมู่บ้านหินตั้งและบ้านทะเล เพื่อมาเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควายและทำไร่ ทำนา ได้ก่อตั้งรากฐานปลูกบ้านเรือนและขยายครอบครัว เดิมมีครอบครัวไม่กี่หลังคาเรือน เมื่อประมาณ พ.ศ. 2440 (ประมาณ 120 ปีเศษ) ได้มีคนกลุ่มแรกที่ซึ่งมาจากบ้านหินตั้งและบ้านทะเลเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน และได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า “ บ้านน้อยกุดคล้ำ ”

เหตุที่แต่ละกลุ่มนี้อพยพมาจากบ้านเดิม เพราะต้องการขยายพื้นที่การทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย ต้องการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่การเกษตรของตนเอง การทำนาเป็นการทำนาค้ำ การทำสวนไม้ยืนต้น เช่น มะม่วงอกร่อง มะพร้าว การทำไร่ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง การเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ

ก่อนที่จะมาตั้งหมู่บ้านนี้มีสภาพเป็นป่าทึบ มีห้วยารกมาก และเป็นทุ่งนากว้าง มีสัตว์ป่ามากมาย เช่น เสือ กระต่าย ฯลฯ มีความอุดมสมบูรณ์มาก ทุ่งนายังไม่แปรสภาพเหมือนปัจจุบัน แต่อดีตเป็นป่าที่มีความชุ่มชื้นมาก มีสัตว์ป่าหลายชนิดอาศัยอยู่ แต่ปัจจุบัน สภาพป่าไม้หมดไปเหลือเพียงบางส่วน ความอุดมสมบูรณ์น้อยลง เนื่องจากการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็วเกิดการบุกรุกป่า เพื่อขยายที่ทำกินและที่อยู่อาศัย

การตั้งถิ่นฐานของบ้านน้อยกุดคล้ำ จะตั้งเป็นจุดรวมกันแบบกระจุก อยู่รวมกันหนาแน่น ลักษณะบ้านจะปลูกติด ๆ กัน สามารถไปมาหาสู่กันได้สะดวก บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ริมถนนในหมู่บ้านจะมีรั้วง่าย ๆ คือ ปลูกต้นไม้เป็นแนวรั้ว ส่วนบางบ้านก็ไม่มีรั้วรอบขอบชิด ทำให้เดินทะลุไปยังบ้านหลังอื่นได้ การสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านน้อยกุดคล้ำ ส่วนมากเป็นบ้านไม้ ชั้นเดียวได้ทุนสูง ใช้ได้ทุนสำหรับประกอบอาหาร เก็บอุปกรณ์การเกษตร และทำการก่อสร้างได้ง่าย ๆ ไม่คำนึงถึงความสวยงามมากนัก

การขยายตัวของประชากร

บ้านน้อยกุดคล้ำ หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรจำนวน 491 คน เป็นชาย 245 คน เป็นหญิง 246 คน

การขยายตัวของชุมชน

บ้านน้อยกุดคล้ำยังมีการขยายตัวของชุมชนค่อนข้างน้อย คือ สภาพของชุมชนยังเป็นชุมชนขนาดเล็กที่อยู่รวมกันแออัด สภาพพื้นที่ที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มใกล้ชิดกัน ที่ตั้งของชุมชนอยู่ในวงแคบสามารถเดินไปมาหากันได้สะดวกมาก

ทำเลที่ตั้ง

บ้านน้อยกุดคล้ำ หมู่ที่ 7 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเสมา (อบต.) อยู่ทางทิศใต้ของอำเภอสูงเนิน ห่างจากตัวที่ว่าการอำเภอสูงเนิน 12 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง ภายในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง และถนนคอนกรีต

อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ตำบลเสมา มี 14 หมู่บ้าน บ้านน้อยกุดคล้ำ อยู่หมู่ที่ 7 มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน และตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	จดหมู่บ้านสัมภงาม	ตำบลเสมา	อำเภอสูงเนิน
ทิศใต้	จดหมู่บ้านโป่ง	ตำบลเสมา	อำเภอสูงเนิน
ทิศตะวันออก	จดหมู่บ้านหนองสะแก	ตำบลโนนคำ	อำเภอสูงเนิน
ทิศตะวันตก	จดหมู่บ้านโสกแจ้ง	ตำบลเสมา	อำเภอสูงเนิน

สภาพเดิม

ลักษณะดินเป็นดินเค็ม สภาพดินไม่ดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปัจจุบันสภาพดินดังกล่าว ชาวบ้านได้ปรับปรุงใช้ในการทำนา

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะประโยชน์

ป่าไม้ ส่วนมากเป็นพวกไม้สะเดาและไม้เบญจพรรณอื่น ๆ มีเนื้อที่ประมาณ 200 ไร่เศษ พื้นที่สาธารณะประโยชน์ พื้นที่เป็นป่าช้า 10 ไร่ ป่าในวัด 1 งาน

ปัจจุบันมีแหล่งน้ำทั้งของสาธารณประโยชน์ ดังนี้

1. บ่อน้ำบาดาล 45 บ่อ
2. สระน้ำสาธารณะ 2 สระ
3. คลองน้ำ 1 แห่ง
4. บ่อน้ำตื้น 5 บ่อ
5. ห้วย 1 แห่ง
6. ฝายกั้นน้ำ 1 แห่ง

การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค

1. ถนน เมื่อเริ่มก่อสร้าง/ชุมชนมีสภาพเป็นถนนแบบทางเกวียน ทางเท้า ปัจจุบัน ถนน มีสภาพเป็นถนนแบบลูกรัง เมื่อ พ.ศ. 2531 – 2541 ระยะทางยาว 11.00 เมตร และเป็น ถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ. 2542 ระยะทางยาว 11.00 เมตร
2. ไฟฟ้า เข้าหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2534 ปัจจุบันหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน
3. ประปา สร้างเมื่อ พ.ศ. 2542 แต่ปัจจุบันระบบประปาชำรุดใช้การไม่ได้ ชาวบ้านจึงหันมาเจาะน้ำประปาบาดาลเอง เพราะระบบน้ำประปาหมู่บ้านยังไม่ได้รับการซ่อมแซม เนื่องจากขาดงบประมาณ
4. โทรศัพท์ ปัจจุบันหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะให้ใช้บริการ 1 เครื่อง ไว้ใช้บริเวณหน้าสำนักสงฆ์ กลางหมู่บ้าน และมีโทรศัพท์ติดบ้าน 1 เครื่อง ซึ่งเป็นของชุมชนติดตั้งไว้ เป็นกองกลางของหมู่บ้าน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันบ้านน้อยกุดค้ำ ขึ้นกับตำบลเสมา หมู่ที่ 7 อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีครอบครัว 104 ครอบครัว มีบ้าน 105 ครัวเรือน (1 ครอบครัว มีแต่บ้านไม่มีผู้อยู่อาศัย) มีประชากรจำนวน 491 คน เป็นชาย 245 คน หญิง 246 คน (ข้อมูล ธันวาคม 2544)

จำแนกประชากรตามกลุ่มอายุ ได้ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนประชากรกลุ่มอายุ 1 วัน - 60 ปีขึ้นไป

ที่	กลุ่มอายุ	จำนวน / คน	ร้อยละ
1	ช่วงอายุ 1 วัน - 3 ปี	18	3.66
2	ช่วงอายุ 3 ปี 1 วัน - 6 ปี	25	5.09
3	ช่วงอายุ 6 ปี 1 วัน - 12 ปี	43	8.75
4	ช่วงอายุ 12 ปี 1 วัน - 14 ปี	23	4.68

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ที่	กลุ่มอายุ	จำนวน / คน	ร้อยละ
5	ช่วงอายุ 14 ปี 1 วัน - 18 ปี	29	5.90
6	ช่วงอายุ 18 ปี 1 วัน - 50 ปี	259	52.74
7	ช่วงอายุ 50 ปี 1 วัน - 60 ปี	43	8.75
8	ช่วงอายุ 60 ปี 1 วันขึ้นไป	51	10.38
	รวมทั้งสิ้น (ชาย 245 คน หญิง 246 คน)	491	100

ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีฐานะยากจนไม่มีผู้อุปการะในหมู่บ้านมี 1 คน คนพิการ 8 คน และคนพิการไม่ได้เรียน 8 คน

ประกอบอาชีพ ของชาวบ้านน้อยกุดค้ำ พบว่า ชาวบ้านมีอาชีพดังนี้

1. ทำนา จำนวน 71 ครอบครัว ร้อยละ 43.29
2. ทำไร่/ทำสวน จำนวน 50 ครอบครัว ร้อยละ 30.48
3. เลี้ยงสัตว์ จำนวน 11 ครอบครัว ร้อยละ 6.70
4. ค้าขาย จำนวน 10 ครอบครัว ร้อยละ 6.09
5. รับจ้างทั่วไป จำนวน 16 ครอบครัว ร้อยละ 9.75
6. รับราชการ จำนวน 6 ครอบครัว ร้อยละ 3.65

การประกอบอาชีพใหม่ที่เกิดขึ้น พบว่าชาวบ้านประกอบอาชีพดังนี้

1. รับจ้างโรงงานทอกระสอบ เมื่อ พ.ศ. 2508
2. รับจ้างโรงงานแหลมทองฟู้ด (ชำแหละไก่) เมื่อ พ.ศ. 2541
3. รับจ้างทำรองเท้า SCS เมื่อ พ.ศ. 2543
4. รับจ้างเย็บกระเป๋า เมื่อ พ.ศ. 2544
5. รับจ้างทอผ้า เมื่อ พ.ศ. 2544

ด้านการศึกษา

บ้านน้อยกุดค้ำมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน เป็นระดับชั้นอนุบาล 1-2 และ ชั้น ป.1 - ป. 6 มีนักเรียนทั้งหมด 64 คน (ชาย 30 คน หญิง 34 คน) มีห้องเรียน 8 ห้อง มีครู 3 คน และครูอัตราจ้าง 1 คน (ชาย 1 คน หญิง 3 คน) ครุมีวุฒิปริญญาตรีทุกสาขาวิชาเอกประถมศึกษา บรรณารักษ์ คหกรรมศาสตร์

ไม่มีศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนมัธยมศึกษา

ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีดังนี้

1. 1 – 5 ไร่ จำนวน 15 ครอบครัว ร้อยละ 14.56
2. 6 – 10 ไร่ จำนวน 12 ครอบครัว ร้อยละ 11.65
3. 11 – 12 ไร่ จำนวน 40 ครอบครัว ร้อยละ 38.83
4. 21 – 50 ไร่ จำนวน 25 ครอบครัว ร้อยละ 24.27
5. 50 ไร่ขึ้นไป จำนวน 11 ครอบครัว ร้อยละ 10.68

รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนรายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน : ปี : ครอบครัว

ที่	รายได้ : ปี : บาท	ครอบครัว	ร้อยละ
1	1,000 – 5,000	-	-
2	5,100 – 10,000	20	24.69
3	10,001 – 20,000	20	24.69
4	20,001 – 30,000	30	37.03
5	30,001 – 50,000	10	12.35
6	50,001 – 100,000	1	100
	รวมทั้งสิ้น	81	100

ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้านน้อยกุดค้ำ มีดังนี้

1. ผลผลิตด้านการเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยมากต่อการทำนาทำไร่ทำสวน ในแต่ละปีเพราะเกิดภาวะขาดทุน เนื่องจากการลงทุนสูงแต่ได้ผลผลิตต่ำ
2. ผลผลิตด้านการเลี้ยงสัตว์ ประชาชนส่วนใหญ่เลี้ยงวัว ควาย เพราะได้ใช้งานในฤดูทำนา ให้ลูกในแต่ละปีและทำรายได้ให้แก่ครอบครัว ส่วนการเลี้ยงสุกร เป็ด และไก่ จะเลี้ยงเป็นรุ่น ๆ ปีละ 2 – 3 รุ่น
3. การค้าขาย ส่วนมากค้าขายภายในหมู่บ้าน เป็นร้านขายของชำ ขายอาหาร และร้านซ่อมรถจักรยาน / มอเตอร์ไซด์
4. การแปรรูปผลผลิต อยู่ในระหว่างศึกษาคำเนินการ

ด้านวัฒนธรรม

พระภิกษุสามเณร บ้านน้อยกุดคด้า มีพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 2 รูป ชาวบ้านได้สงวนที่ไว้สร้างวัดประมาณ 6 ไร่เศษ และได้ทำการก่อตั้งวัดมาเมื่อ พ.ศ. 2474 ยังเป็นสำนักสงฆ์อยู่ ชาวบ้านคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการวัดกำลังดำเนินการขออนุญาตสร้างวัด

จากการศึกษางานประเพณีวัฒนธรรมของบ้านน้อยกุดคด้า พบว่า

1. เดือนมกราคม ทำบุญประเพณีขึ้นปีใหม่
2. เดือนกุมภาพันธ์ ทำบุญเทศมหาชาติ
3. เดือนมีนาคม ทำบุญเทศมหาชาติ
4. เดือนเมษายน ทำบุญสงกรานต์ ทรงน้ำพระ ขอพรผู้ใหญ่
5. เดือนพฤษภาคม ทำบุญวันวิสาขบูชา
6. เดือนมิถุนายน ทำบุญตักบาตรตามประเพณี
7. เดือนกรกฎาคม ทำบุญเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา
8. เดือนสิงหาคม งานวันแม่แห่งชาติ
9. เดือนกันยายน ทำบุญตักบาตรตามประเพณีนิยม
10. เดือนตุลาคม ทำบุญออกพรรษา ทำบุญกฐิน
11. เดือนพฤศจิกายน ทำบุญลอยกระทง ทอดกฐิน
12. เดือนธันวาคม งานวันพ่อแห่งชาติ

ระบบสังคมวัฒนธรรม

จากความสัมพันธ์กันในอดีต ที่มีการอพยพมาจากหมู่บ้านที่เดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันเสมือนเครือญาติ เพราะเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก คนในหมู่บ้านมีสายตระกูลมาจากตระกูลหินตั้งและตระกูลบ้านทะเล เป็นเครือญาติกันมาก่อน จึงก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีกันในหมู่บ้าน

กลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้าน มีดังนี้

1. ฌาปนกิจหมู่บ้าน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2535 มีสมาชิก 252 คน
2. ทอเสื่อกก ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2541 มีสมาชิก 17 คน
3. ออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2543 มีสมาชิกจำนวน 30 คน
4. กองทุนหมู่บ้าน ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 มีสมาชิกจำนวน 213 คน

โรคระบาดในพืชและสัตว์เลี้ยงหรือคนในหมู่บ้าน/ชุมชนที่พบมากในรอบ 5 ปี ที่ผ่านมานี้คือ

1. โรคพืชมีโรค หนอนกอเจาะรวงข้าว
2. โรคสัตว์มีโรคเท้าเปื่อย ปากเปื่อย อหิวาห์สัตว์
3. โรคในคนคือโรค โรคฉี่หนูและโรคเอดส์

2. ผลการประเมินโครงการในภาพรวม

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์ และจัดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่า คณะกรรมการกองทุนยังไม่เข้าใจถึงนโยบายของรัฐว่ามีวัตถุประสงค์อะไร ในการจัดตั้งกองทุน ไม่เข้าใจถึงระเบียบกองทุน แต่ปัจจุบันสมาชิกกองทุนทุกคนได้เข้าใจเพราะได้ศึกษาค้นคว้าจากรายละเอียดเอกสารกองทุน และข้อมูลจากบัณฑิตกองทุนที่ได้ลงไปช่วยเหลือแนะ

2. เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลแล้ว เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 ได้จัดสรรให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพรายได้ จำนวน 80 ราย เป็นเงิน 997,000 บาท

3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้รับการคัดเลือกจากประชาชนบ้านน้อยกุดคด้า จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนในหมู่บ้านให้ความไว้วางใจ คัดเลือกเป็นตัวแทนในการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละและมีความยุติธรรม

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนพบว่า ในการคัดเลือกผู้กู้จะรับสมัครจากประชาชนบ้านน้อยกุดคด้า ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือนขึ้นไปก่อนวันรับสมัคร

คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้ที่พักอาศัยหรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ขึ้นไป นับถึงวันสมัครเป็นสมาชิก
2. เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย มีความรู้ความเข้าใจเห็นชอบด้วยกับหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
3. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ให้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

5. เป็นผู้ที่มีความอดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสำคัญ

การอนุมัติเงินกู้ สมาชิกที่มีความประสงค์และขอเงินจะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจนลักษณะโครงการสมาชิกสามารถยื่นขอได้ตามข้อ 26 (1) (2) (3) (4) (5) ต้องมีลักษณะและคุณสมบัติ คือ เป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ ในทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน วงเงินกู้ตามข้อ ให้แก่สมาชิกรายหนึ่งในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่า 20,000 บาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้ การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่ง ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท ในกรณีครัวเรือนมีสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมากกว่าสองคนขึ้นไป คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาได้ไม่เกินสองราย เว้นแต่กรณีมีเหตุฉุกเฉิน

กองทุนจะทำบัญชีกู้ยืมและบัญชีใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบคอบ เดือนละหนึ่งครั้ง แล้วติดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุนให้สมาชิกทราบ โดยมีประเภทบัญชีที่จะต้องดำเนินการจัดทำ บัญชีรับและจ่ายกองทุน สินทรัพย์และหนี้สินกองทุน

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ผลโดยตรงพบว่า เป็นการกระจายรายได้แก่ชุมชน ในลักษณะเงินทุนอุดหนุนให้ประชาชนสามารถกู้ไปใช้ประกอบอาชีพสร้างรายได้และลดรายจ่าย ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในหมู่บ้านให้ดีขึ้น

2. ผลกระทบโดยตรงพบว่า ในการพิจารณาเงินกู้ยืมแต่ละครั้งมีจำนวนผู้กู้เพิ่มขึ้น แต่จำนวนเงินมีจำกัด จึงเกิดปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น

3. ผลกระทบโดยอ้อม เนื่องจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นโครงการใหม่ ชาวบ้านบริหารจัดการกันเอง ซึ่งยังไม่เข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับระบบการบัญชีการเงินมากนัก และทำให้เกิดปัญหาระยะยาว

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

อาชีพหลักของผู้ภูบ้านน้อยกุดคล้ายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอยู่ระหว่าง 5 – 25 ปี ซึ่งผู้กู้มีความชำนาญในอาชีพก่อนแล้ว

2.2.1 ประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้ ผู้กู้มีการศึกษาสภาพตลาด ก่อนทำกิจการ จากนั้นจึงหาวัตถุดิบ แรงงาน และลงมือดำเนินกิจการ การหาตลาดที่ดี ผู้กู้จะมีการแสวงหาตลาดในการทำกิจการอาจเป็นตลาดในอำเภอสูงเนิน หรือขยายตลาดไปยังหมู่บ้านและชุมชนอื่น ๆ การหาวัตถุดิบที่ดี ผู้กู้จะมีการแสวงหาวัตถุดิบที่ดีในการทำกิจการอาจเป็นวัตถุดิบในหมู่บ้าน ชุมชน ตำบลและอำเภอ หรือหาซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่นนอกชุมชน

2.2.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่าการทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละรายการทำกิจการยังขาดความรู้ในบางเรื่อง เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านมักทำแบบดั้งเดิม เช่น การเกษตรเรื่องการตลาด ชาวบ้านไม่มีความรู้ ก็ยอมจะเสียเปรียบพ่อค้าคนกลางอยู่เป็นประจำ

2.2.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า ผลโดยตรง เมื่อผู้กู้นำเงินที่กู้ไปทำกิจการของผู้กู้ เพิ่มรายได้ ให้ครอบครัว เนื่องจากผู้กู้ไปขยายกิจการรายได้ก็จะเพิ่มตาม สมาชิกในครอบครัวมีงานทำ เนื่องจากช่วยเหลือกันในครอบครัว ผลกระทบโดยตรง เศรษฐกิจภายในหมู่บ้านดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนภายในชุมชนมากขึ้น ผลกระทบโดยอ้อมประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำ ไม่ต้องไปหางานทำที่ต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ อาชีพ เกษตรกรรม ค้าขายและบริการ สรุปได้ดังนี้

3.1 อาชีพเกษตรกรรมปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุด ได้แก่ วัตถุดิบทางตรงและทางอ้อมทางการเกษตร กระบวนการที่ดีได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ กำลังการผลิตที่สามารถป้อนสู่ตลาดได้ และไม่เหลือจนก่อให้เกิดความเสียหาย

3.2 อาชีพค้าขายปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุด ได้แก่ สินค้า และวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร กระบวนการที่ดีได้แก่ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย และการบริการ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ความสะอาดของสินค้า และคุณภาพของสินค้าที่จัดจำหน่าย

3.3 บริการ ปัจจัยนำเข้าที่ดีที่สุด ได้แก่ ความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ กระบวนการที่ดีได้แก่ การบริการผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ประสิทธิภาพของการบริการ

4. สรุปบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.1 เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน ทั้งในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาโดยประชาชนในหมู่บ้าน

บ้านน้อยกุดคล้ำ มีกระบวนการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มในการพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

บ้านน้อยกุดคล้ำ มีกระบวนการแก้ไขปัญหากองทุน ดังนี้

- ประชุมปรึกษาคณะกรรมการกองทุน ที่ปรึกษากองทุน เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- หากมีปัญหาเรื่องไม่สามารถหาเงินมาจ่ายได้ทัน ก็จะหิบบิบบุคคลอื่น หรือ

ขอผ่อนผันกับคณะกรรมการกองทุน

4.2 เพื่อศึกษาศึกษาภาพในการบริหารจัดการ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. การเกิดกองทุน พบว่า การมีกองทุนทำให้มีเงินหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ของสมาชิก บ้านน้อยกุดคล้ำ มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการพิจารณาจากชาวบ้าน จำนวน 9 คน เป็นชาย 5 คน หญิง 4 คน และพิจารณาอนุมัติให้สมาชิกผู้ จำนวน 80 ราย จากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 213 ราย

2. ระบบบริหารกองทุน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้ประชุมปรึกษาหารือกัน เกี่ยวกับการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้านเชิญประชุมชาวบ้านทุกครัวเรือน
2. ดำเนินการคัดเลือกกรรมการสิบห้าคน โดยให้ชาวบ้านเสนอชื่อแล้วพิจารณา

คัดเลือก

3. มีพัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลเสมา ตำบลเสมา มาให้คำแนะนำ

4. มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 14 คน มีที่ปรึกษาจากอาจารย์ โรงเรียนบ้านน้อยกุดคล้ำ และชาวบ้าน 3 คน ผู้ตรวจสอบบัญชีจากชาวบ้านที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านคัดเลือก 2 คน

ในการเลือกนั้น ชาวบ้านเสนอรายชื่อผู้ที่ตนเห็นว่าเหมาะสม โดยที่ผู้ถูกเสนอชื่อมีความสมัครใจที่จะทำงาน เมื่อได้รายชื่อครบตามจำนวนที่กำหนด ก็จะถามผู้เข้าร่วมประชุมว่าเห็นชอบหรือไม่ โดยใช้การยกมือเป็นมติเอกฉันท์ จึงได้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 9 คน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน “ บ้านน้อยกุดคล้ำ ” มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี แต่สำหรับคณะกรรมการแรกเริ่ม จะมีวาระในการดำรงตำแหน่งเพียง 1 ปี แล้วจะมีการจับฉลากออก

ครั้งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการจัดทำโดยคณะกรรมการเป็นผู้ร่างระเบียบ โดยยึดระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นหลัก และคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ผู้ใหญ่บ้านได้ประชุมชาวบ้าน เพื่อเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและบันทึกแบบ กทบ. 1 แล้วให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และที่ปรึกษากองทุนยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2 ต่อธนาคารออมสินพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน จากนั้นเปิดบัญชีกับธนาคารออมสิน

4.3 เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ ตามแบบรายงาน บร. 2, 7 ดังนี้

1. สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันดีโดยพิจารณาจากการจัดกิจกรรม
2. สมาชิกในหมู่บ้านมีความจริงใจและซื่อสัตย์ต่อกัน
3. สมาชิกในหมู่บ้านจะให้ความรักความนับถือและยกย่องคนทำความดี สร้างชื่อเสียงมาสู่หมู่บ้านของตนและครอบครัว
4. สมาชิกในหมู่บ้านมีการการยอมรับช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดมา เช่น งานทำบุญประเพณีต่าง ๆ
5. สมาชิกในหมู่บ้านมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ศึกษาหาความรู้จากข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ และหอกระจายข่าว เสียตามสายหมู่บ้านและวัด
6. สมาชิกในหมู่บ้าน ประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ทุกครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่ทำนาทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ รับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมในตัวอำเภอสูงเนินและจังหวัดนครราชสีมา
7. สมาชิกในหมู่บ้านมีความสมัครสมานสามัคคีกันดี มีการรวมกลุ่ม/องค์กรอยู่หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มไทยอาสาสมัครป้องกันชาติ ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน กลุ่มทอเสื่อกก และกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
8. คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน และประชาชนในหมู่บ้านมีการรับฟังความคิดเห็นต่อกัน โดยการจัดประชุมทุกเดือน
9. สมาชิกในหมู่บ้านให้ความสนใจในการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส โดยวางนโยบาย/วัตถุประสงค์ไว้ในระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านด้วยอยู่เสมอ
10. สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน ในการบริหารงานชุมชนร่วมกัน คิดแนวทางแก้ไข ข้อปรับปรุงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นรูปธรรมและยุติธรรม

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวก พบว่า

1. สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น เพราะโครงการกองทุนหมู่บ้าน ชาวบ้านให้ความสนใจมากและหันมาสนใจโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเพิ่มขึ้นเป็นการสร้างฐานทางเศรษฐกิจ
2. เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ
3. เป็นการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดรักท้องถิ่นของตนเอง
4. เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

ปัจจัยด้านลบ พบว่า

1. ผู้กู้ยังไม่เข้าใจระเบียบกองทุนมากนัก และขาดการศึกษาหาความรู้
2. ผู้กู้ใช้เงินกู้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และทำให้ไม่เกิดรายได้เป็นการเพิ่มภาระหนี้สิน
3. ระยะเวลาการคืนเงินกู้มีระยะสั้นเกินไปผู้กู้ไม่สามารถนำเงินมาใช้ได้ตามกำหนด

ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้อยภูคกล้า

สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันดี มีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมประเมินสภาพปัญหา และการพัฒนากองทุนหมู่บ้านร่วมกันคิดหาแนวทางแก้ไข ซ่อมปรับปรุงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สมาชิกที่กู้เงินกองทุนไปดำเนินการ สามารถก่อรายได้ และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น สมาชิกผู้กู้เงินสามารถปลดเปลื้องหนี้สินได้ และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง คนในหมู่บ้านมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อคนอื่น สังคมในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หมู่บ้านเกิดความเข้มแข็ง เป็นการสร้างฐานสังคมที่ดีของหมู่บ้านตลอดไป

บทที่ 5

สรุปผลการประเมิน อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ สรุปได้ดังนี้

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 สรุป

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากน้อยเพียงใด
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว มีอะไรบ้าง
- 3) เพื่อศึกษาเครือข่ายภาคีระหว่างชุมชนหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ
- 4) เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้านน้อยกุดคล้ำ และเพื่อทราบข้อมูล ระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่กองทุนและชุมชนเมืองกำหนด

1.1.2 วิธีดำเนินการ

ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้เข้าใจ แล้วศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ เพื่อนำมารวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลจากการสำรวจขั้นพื้นฐานจากการปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น บริบทชุมชน สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน หรือทำการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น แบบประเมินผลและเทียบเป้าหมายข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน รายหมู่บ้าน ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน เป็นต้น ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดนโยบายของวัตถุประสงค์เป็นหลัก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการตีความหมาย โดยใช้เหตุผลประกอบในการศึกษา ใช้หลักการรูปแบบชีพจรโมเดลมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นการช่วยในการตัดสินใจเพื่อเลือกแนวทางได้สำเร็จ

1.1.3 ผลการดำเนินการ

จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ของกองทุนหมู่บ้านน้อยกุดคล้ำ

1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยภาพรวม มีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของระเบียบกองทุนในเกณฑ์ดี และสามารถถ่ายทอดสื่อความหมายกับประชาชนได้อย่างชัดเจน เป็นการช่วยส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับกองทุน

2) มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบมีมาตรการบริหารกันมากขึ้น

3) การปล่อยกู้ให้กับสมาชิกก็เน้นความยุติธรรมเป็นสำคัญ

4) เน้นการทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยส่งเสริมผู้กู้แต่ละรายมีเงินทุนประกอบอาชีพ

สร้างรายได้ มีสถานภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.2 อภิปรายผล

1.2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน

1) การเกิดกองทุน

เกิดจากการรวมตัวกันของคนในหมู่บ้านก่อตั้งกองทุนและช่วยกันมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนให้คงอยู่

2) การมีระบบบริหารกองทุน

มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน และจัดแบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างเป็นระบบ จัดตำแหน่งผู้รับผิดชอบโดยตรงกับความรู้ และมีความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน มีการประสานงานกับหน่วยภาครัฐ และเอกชน ในการดำเนินงานกองทุนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

3) มีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

กองทุนหมู่บ้าน ช่วยให้คนมีจิตสำนึกในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น และเกิดความสำเร็จในกิจการกองทุน

4) การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ชาวบ้านน้อยกุดคล้ำ มีศักยภาพความเข้มแข็งที่คนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหาของชุมชนเป็นประจำ อีกทั้งมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและมีคุณธรรม คนในหมู่บ้านมีความรักใคร่สามัคคีและมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้

1.2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

ปัจจัยด้านบวก

- 1) ชาวบ้านมีการรวมตัวกันในรูปกลุ่ม/องค์กรเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ด้วยความซื่อสัตย์ มีความสามัคคีในหมู่คณะ
- 2) กองทุนหมู่บ้าน ช่วยให้ชาวบ้าน มีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้แก่คนในหมู่บ้าน
- 3) การบริหารจัดการเงิน 1 ล้านบาท ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หมู่บ้าน ชาวบ้านมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักการบริหารจัดการ และทำงานเป็นกลุ่มองค์กรได้

ปัจจัยด้านลบ

- 1) ชาวบ้านมีหนี้สินนอกระบบอยู่ การกู้เงินกองทุนอาจเป็นการเพิ่มภาระหนี้ เพราะไม่สามารถปฏิบัติตามคำขอได้
- 2) ปัญหาจากภัยธรรมชาติ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่จะไปทำการเกษตรหากประสบภัยแล้ง จะทำให้ชาวบ้านขาดทุน ทำให้สมาชิกไม่สามารถส่งคืนกองทุนได้

1.2.3 ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

- 1) ผลโดยตรง (Immediate Result)
  - ชาวบ้านมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ
- 2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
  - ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีการกินดีอยู่ดี คนในชุมชนมีความสุข
- 3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)
  - ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากมีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สังคมมีคุณธรรมเพิ่มขึ้น

กล่าวโดยสรุป บ้านน้อยกุดคล้าจะเป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ ดังนี้

1. ประชาชนมีความสามัคคี ช่วยเหลือกันสัมพันธ์กันแบบญาติพี่น้อง
2. ประชาชนปลอดภัย ชาวบ้านมีสุขภาพแข็งแรง
3. ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพทางเศรษฐกิจ
4. คนในหมู่บ้านมีความขยันในการประกอบอาชีพ
5. มีผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง เสียสละ มีความรู้ ความสามารถ ซื่อสัตย์ ห่วงใยต่อสมาชิกในหมู่บ้าน
6. มีการประชุม พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกันเป็นประจำ

7. มีงานทำ มีแหล่งน้ำ
8. มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี เช่น มี ถนน แหล่งน้ำที่ดี เหมาะกับสภาพชุมชน
9. มีกองทุนเป็นของชุมชน
10. มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีของชุมชน

จุดเด่น

1. การบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน เป็นไปด้วยความยุติธรรม
2. คณะกรรมการกองทุน มีความสามัคคี มีความเข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถ พร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเสียสละ อดทน
3. ผู้นำหมู่บ้าน (ประธานกองทุน) มีส่วนทำให้กองทุน ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีหลักการในการบริหารกองทุน

จุดด้อย

1. สมาชิกของชุมชนยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในการจัดเวทีชาวบ้าน ในการจัดประชุมชี้แจงต่าง ๆ จึงทำให้ทราบข้อมูลกองทุนไม่ชัดเจน
2. สมาชิกกู้เงินไปใช้บางรายใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น นำเงินที่กู้ได้ไปชำระหนี้ นอกกระบบ และหนี้ธนาคาร จึงทำให้ไม่เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ เงินทุนไม่หมุนเวียน เกิดมีภาระหนี้สินเพิ่มจากเดิม
3. ส่วนใหญ่ผู้กู้ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ซึ่งส่งผลถึงความไม่แน่นอนในการชำระเงินกองทุน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน

- 1) การจัดสรรเงินกำไร การจัดสรรเงินค่าตอบแทนคณะกรรมการกองทุนเป็น 20% ส่วนที่เหลือ 10% ควรนำมาจัดสรรให้กับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เด็กและคนชรา
- 2) ควรมีการประชุมสัมพันธ์ เรื่องกองทุน รับทราบข่าวสารข้อมูลเป็นประจำทุกเดือน เพื่อป้องกันผู้หาผลประโยชน์จากกองทุน

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

- 1) ควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการที่ดี โดยยึดหลักความถูกต้อง โปร่งใส และ ยุติธรรม
- 2) มีการประชุม สมาชิกผู้กู้ เพื่อชี้แจง และแนะนำถึงการนำเงินไปใช้อย่างถูกต้องตาม วัตถุประสงค์ และมีการติดตาม สมาชิกผู้กู้แต่ละรายที่ได้เริ่มปฏิบัติโครงการตามขอกู้
- 3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีความรู้ในด้านบริหารสินเชื่อและวิเคราะห์ โครงการ

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

- 1) ควรมีหน่วยงานของรัฐมาแนะนำอบรม ส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน ให้มีการรวม กลุ่มจัดทำกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านเพื่อช่วยพัฒนาอาชีพสร้างรายได้แก่คนในหมู่บ้าน เพิ่มประสิทธิภาพ ในการผลิต และจัดการกิจการของผู้กู้ ทำให้กิจการกองทุนยั่งยืนตลอดไป
- 2) ควรมีการส่งเสริมให้สมาชิกกองทุนได้มีโอกาสศึกษาดูงานด้านอาชีพและรวมตัว กันในรูปแบบเครือข่ายอาชีพ
- 3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรได้รับการให้ความรู้ด้านการบริการสินเชื่อและ การวิเคราะห์โครงการที่มีประสิทธิภาพ
- 4) ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดเวทีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุน ทั้ง ระดับหมู่บ้านและในภาพรวม เพื่อค้นหาประสบการณ์แนวทางการป้องกันปัญหาและแนวทางการ พัฒนา

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัย

การปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกกองทุน ควรมีการตรวจสอบถึงโครงการที่นำเสนอ เพื่อ ขอกู้เงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และมีความเป็นไปได้จริงหรือไม่ ควรมีหน่วยงานของกอง ทุนติดตามและประเมินโครงการที่สมาชิกดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงาน เพื่อแก้ไขต่อไป

บรรณานุกรม

- เกษตรอำเภอสูงเนิน, สำนักงาน. 2535. “แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ.” โครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร
- จำเนียร สุขหลาย และคณะ. 2544. “รวมบทความทางการประเมินโครงการ.” พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เทคโนโลยีสุรนารี. มหาวิทยาลัย. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการ.
- นิสา ชูโต. 2531. การประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มาสเตอร์เพรส. หน้า 19.
- ป๋วย อึ้งภากรณ์. 2541. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2544. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6 ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อ้อยทิพย์ เกตุเอม และคณะ. 2544. รายงานการวิจัยการติดตามปัญหากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี 5 หมู่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, หน้า 77 - 107